

การช้อนคำผู้วิจัยใช้ในความหมายกว้างตาม ราชตรี รัตนวารชร ซึ่งได้กล่าวว่า

การช้อนคำในภาษาไทยเป็นขบวนการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาวิธีหนึ่ง หมายถึง การนำคำหรือกลุ่มคำตั้งแต่สองหน่วย ขึ้นไปมาเรียงต่อกัน โดยแต่ละหน่วยนั้นมีความสัมพันธ์กันในด้านความหมาย ... เมื่อรวมหน่วยตามความสัมพันธ์ด้านความหมายแล้ว จะกลายเป็นคำคำเดียวกัน หรือกลุ่มคำเดียวกัน (ราชตรี รัตนวารชร, 2534:22)

ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้นิยามการช้อนคำดังกล่าวจะครอบคลุมลักษณะการช้อนคำที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลของการช้อนคำสร้างให้เกิดการสื่อความที่ชัดเจนมีน้ำหนัก กินความกว้างและมีลักษณะของภาษาวรรณศิลป์ที่ไพเราะน่าฟัง สามารถแบ่งการช้อนคำในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การสร้างคำโดยการใช้คำช้อน 4 พยางค์ และการช้อนคำและช้อนความเพื่อการเน้นย้ำ

1.1 การช้อนคำ 4 พยางค์

การช้อนคำ 4 พยางค์เป็นลักษณะของภาษาไทยที่นิยมใช้กันทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียนซึ่งช่วยสร้างความหมายที่เด่นชัดแก่สารนั้น การศึกษาการช้อนคำ 4 พยางค์พิจารณาได้จากโครงสร้างทางภาษา ในพระราชหัตถเลขาพบว่าการช้อนคำ 4 พยางค์จำนวนมาก ซึ่งเป็นลักษณะของภาษาพูดเพื่อการสื่อความหมายที่ชัดเจน ทำให้ความหมายของสารมีน้ำหนักมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ข้อความนั้นมีความเด่นและสละสลวย สามารถแยกลักษณะของการช้อนคำ 4 พยางค์ตามลักษณะที่ปรากฏได้ดังนี้

1.1.1 การช้อนสัมผัส

การช้อนคำในกลุ่มนี้เป็นการช้อนคำ 2 กลุ่มคำ หรือ 2 กลุ่มคำช้อน ที่มีสัมผัสสระระหว่างคำสุดท้ายของกลุ่มคำแรกกับคำต้นของกลุ่มคำที่สองเรียงร้อยสัมผัสกัน ซึ่งนอกจากจะช่วยเน้นย้ำ และเพิ่มน้ำหนักความหมายของความให้แจ่มชัดมีความต่อเนื่อง คำช้อนสัมผัสยังช่วยให้ข้อความสละสลวย มีจังหวะที่ราบรื่นมีความไพเราะทำให้ข้อความนั้นมีความเด่น มีผลในการสื่อความหมายอย่างน่าสนใจอันเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของลิตาภาษาวรรณศิลป์ ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่

ไม่มีกำลังจะต่อสู้กับอังกฤษแลทุรอนจะใกล้เกลี้ยเกลี้ยกล่อมให้ความแล้ว

(เล่ม 1, หน้า 9)

หม่อมราชวงศ์ยริบไปคอยรับอยู่ที่ด่านปากน้ำเพื่อจะให้ใกล้เกลี้ยเกลี้ยกล่อมเสียให้ดี

(เล่ม 1, หน้า 49)

ปรึกษาหารืออ่อนวอน ขอความกรุณามตตาแลสติปัญญาท่านทั้งปวง

(เล่ม 1, หน้า 16)

การทั้งปวงก็สุดแต่เชอกับพระยาราชนานูถจะปรึกษาหารือกันตามเห็นควร

(เล่ม 1, หน้า 86)

ข้าพเจ้าจึง ได้ปรึกษาหารือกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

(เล่ม 2, หน้า 47)

เพราะเขาได้ฟังพาท้ายกันมาแต่ก่อน

(เล่ม 1, หน้า 59)

ก็เมื่อท่านเสด็จอยู่ในกรุงเทพฯ นี้แต่ก่อนนานแล้ว ฟังพาท้ายใครได้เท่าไร

(เล่ม 1, หน้า 280)

พระยาศาทรทรนิทรจะเป็นที่ ฟังพาท้ายโดยสุจริตไม่ได้

(เล่ม 2, หน้า 116)

หม่อมเจ้าในกรมขุนธิเบศบวร อายุก็ยังไม่ถึงที่ฟังพาท้าย

(เล่ม 2, หน้า 150)

คนในเมืองเขมรทั้งไพร่ทั้งผู้ดีจะไม่มีใครพูดจาปราศรัยว่าอะไรกับฝรั่งเศสเลย

(เล่ม 1, หน้า 81)

ก็ไม่ได้ไปพูดจาว่าขานการสิ่งไร

(เล่ม 1, หน้า 51)

ด้วข้าพเจ้าพูดจาว่าขานอันใดจะเอาจริงได้หรือเอาจริงไม่ได้

(เล่ม 2, หน้า 51)

พวกนั้นครั้งเอามาซักไซ้ไต่ถามว่าชื่อเหล่านี้ได้มาแต่ไหน

(เล่ม 2, หน้า 98)

เพราะได้อินแว่วๆ ไม่ได้สังเกต ไม่ได้ซักไซ้ไต่ถาม

(เล่ม 2, หน้า 146)

ย้ายจรย้ายวรองคนพี่น้องบัดนี้ก็ฟังฟังอิงใบบุญนับเนื่องในตระกูลท่านผู้หลัก

ผู้ใหญ่ เมื่อคุณธรรมพรคพวกไปทำวุ่นวายที่วัดแก้วบางขุนศรี

(เล่ม 2, หน้า 103)

ยิ่งถูกยิ่งหลานทุกวันนี่เสียเงินเสียทองอุปถัมภ์บำรุงให้มากมันไม่ซื้อสัตย์

(เล่ม 1, หน้า 184)

ท่านผู้หลักผู้ใหญ่ที่ท่านพร้อมใจกันอุปถัมภ์ค้ำชูขึ้นให้เป็นเจ้าแผ่นดิน...ขอมว่าตาม
ว่าได้เป็นเจ้าแผ่นดินเพราะอุปถัมภ์ค้ำชูของท่านผู้หลักผู้ใหญ่

(เล่ม 1, หน้า 189)

ข้าพเจ้าเมตตาปราณี หมดทุกคน คิดว่าเหมือนลูกหลานของตัวเอง

(เล่ม 1, หน้า 36)

เสด็จก็ทรงพระเมตตาอารีรักที่รักน้อง แด่ผู้อื่น

ถึงจะมีพระทัยเมตตาอารีแก่พวกนั้น จะทรงคิดก็คิดเสียเปล่าจะไม่สำเร็จ

(เล่ม 1, หน้า 258)

ไม่มีใครรู้จักมักคุ้น ไม่มีใครไปมาหาสู่...หม่อมอัมน์น้องพระยากำแพงเพชรก็คิด
เป็นผู้คุ้นเคยไปมาหาสู่ ข้าพเจ้าอยู่

(เล่ม 2, หน้า 44)

เขาไม่รู้จักมักคุ้นข้าพเจ้ามาแต่ก่อน

(เล่ม 2, หน้า 52)

ความฉลาดอาจหาญของพวกนั้นก็ไปอับนึ่งอยู่ไม่เป็นคุณแก่แผ่นดิน

(เล่ม 1, หน้า 59)

ข้าพเจ้าก็คุ้นซึ้งหมองหมางกับเธอประการใด

(เล่ม 1, หน้า 80)

เห็นใจเธอและพระยาพระเขมรผู้ใหญ่อยู่หมดจริงๆ ไม่ได้คุ้นซึ้งหมองหมางอันใด

(เล่ม 1, หน้า 82)

ข้าพเจ้าอยากแต่จะรักมาสูจริตใจกับเธอ ไม่ให้มีคุ้นซึ้งหมองหมาง

(เล่ม 1, หน้า 97)

ไม่รู้จักมีปัญญารักษาตัว ไม่กลัวคุ้นซึ้งหมองหมางบ้างเลย

(เล่ม 1, หน้า 183)

ปัจจุบันนี้จะว่าไปถึงไหนก็จะไม่ว่าไปได้ด้วยคุ้นซึ้งหมองหมางอยู่ในใจไปต่าง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 184)

เกลียดก็เป็นที่คุ้นซึ้งหมองหมางแก่ใจองค์พระนโรดมอย่างไรบ้าง

(เล่ม 2, หน้า 57)

ก็จะเป็นเหตุให้พวกมันได้ทุกข์ต่าง ๆ และขุนซ้องหมองหมาง เป็นที่เสียใจแก่เธอ
ต่อไป

(เล่ม 2, หน้า 116)

ไม่ต้องเคืองขุนวุ่นวายเหมือนกับเมืองฉวน

(เล่ม 1, หน้า 81)

ข้าวยากหมากแพง .....ให้กองทัพรบยกขึ้นไปในเพลาข้าวยากหมากแพง ไม่รู้
ทุกข์สุขของราษฎร

(เล่ม 1, หน้า 4)

เมื่อเราจินตนาการนั้นเข้าก็จะเห็นเป็นอันทำให้ร้อนรนไป

(เล่ม 1, หน้า 4)

ในพวกทูตานุทูตซึ่งไปครั้งนี้ จะมีเหตุเชิญใช้ภัยอันตรายประการใด

(เล่ม 2, หน้า 184)

นิทานว่าเป็นผู้ร้ายไปคอยตีชิงวิ่งราวอย่างหนึ่ง

(เล่ม 1, หน้า 177)

คิดเข้าอีกก็ตืออกท้าวร้อง ให้ว่ายังไม่สิ้นกรรม

(เล่ม 1, หน้า 178)

ประการหนึ่งจะเมามายเข้าไปก่อเหตุทำวิเวกบาดหมาง ทะเลาะเบาะแว้งกับครัว

ถาว

(เล่ม 1, หน้า 183)

ถันรักให้เรียงเป็นข้อสัญญาพิเศษต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นที่กันวิเวกบาดหมาง

(เล่ม 2, หน้า 85)

บางที่ผู้มียศเป็นเจ้าของพัชนีล้มคายนหายไป

(เล่ม 1, หน้า 221)

เรื่องเมืองเขมรเกิดรบพุ่งยุ่งยิงกันมาก

(เล่ม 1, หน้า 263)

การตีรันฟันแทงกันเป็นความใหญ่

(เล่ม 2, หน้า 94)

ก็เมื่อหนังสือฝากข่าวอยู่กลางทางกลางทะเลหรือจะตกน้ำตกท่าไฟไหม้ได้รณ

(เล่ม 2, หน้า 226)

เพราะฉะนั้นไฟไหม้ได้รันทึโหนกก็ออกไปทุกที

(เล่ม 3, หน้า 48)

กล่าวไปด้วยเรื่องไฟไหม้ได้รันทึหรือเหตุอะไรอันหนึ่ง

(เล่ม 3, หน้า 49)

การร่นวายไปไฟไหม้ได้รันทึ ถ้าอย่างนั้นแล้วให้โนหลวงรู้เร็วทีเดียว

(เล่ม 3, หน้า 67)

ถ้ามีผู้ บุกรุกออกอาจเข้ามาก่อการ

(เล่ม 3, หน้า 54)

ข้าพเจ้าก็ไม่ต้องลำบากยากแค้น....

ถางคนใช้ค้ำชตายง่ายเหมือนสมเด็จองค์น้อยนั้น

(เล่ม 3, หน้า 82)

เมื่อจะเกิดเหตุเภทภัยดังเช่นคืนกันแล้วมิเป็นอันตรายเสียหมดๆ

(เล่ม 1, หน้า 55)

จะแต่งกองทัพให้แม่ทัพมีกำลังเป็นที่ยำเียงเกรงกลัวของพวกเขมรที่ร่นวาย

(เล่ม 1, หน้า 29)

ขอให้วัดถาแลศรวิงษ์แลเขมรที่เข้าพวกแลพวกเมืองพระตะบองรู้จักยำเียงเกรงกลัว

ไม่น้อยตัว

(เล่ม 1, หน้า 30)

พอเป็นที่ไพร่บ้านพลเมืองในแผ่นดินเขมรเห็นชานางยำเียงเกรงกลัวเข้า

(เล่ม 1, หน้า 35)

เพราะมันถือยศแผ่นดินปัจจุบันนี้ รู้ยำเียงเกรงกลัวไม่คิดล้างกิดทำลาย

(เล่ม 1, หน้า 197)

วาสนาค่าเหนื่อยหนึ่งไม่ต้องกราบกรานคณานหมอบ

(เล่ม 1, หน้า 96)

วัดอื่น ๆ ในคลองนั้นที่เป็นของเก่าชำรุดทรุดโทรมมาแต่ก่อน

(เล่ม 1, หน้า 164)

วัดเขมาภิรตารามซึ่งสมเด็จพระศรีสุริเยนทราธิบดีทรงสร้างขึ้นไว้แต่ชำรุดทรุดโทรม

ไป

(เล่ม 1, หน้า 166)

แลการสืบสาวยายึดมาแต่แรกจะเป็นจนอาการมากขึ้น

(เล่ม 1, หน้า 99)

ก็จะเป็นที่เขาคิดไปว่าไปสอนสอดตลอดแนมสืบสวนการที่ปกที่ปิดไม่ให้ใครรู้

ต่าง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 183)

ข้าพเจ้าไม่ได้สอนสอดตลอดรู้อะไรดอก

(เล่ม 2, หน้า 253)

ซึ่งพระยาอินทราไม่เชื่อถึงข้าเจ้าว่าวนายเล็กน้อย

(เล่ม 1, หน้า 62)

เป็นลูกศิษย์พวกข้าเจ้าว่าวนายถนนบ้านหม้อสวรรค์คืนเก่า

(เล่ม 1, หน้า 219)

ข้าเจ้าว่าวนายแลคนประจบสอพลอเจ้านายต่าง ๆ ก็ยุยงส่งเสริมเจ้านายของตัว

(เล่ม 2, หน้า 63)

ไพร่หลวงสังกัดพรรคจะหลุดจากเจ้าขุนมูลนายไปสักเท่าไร ไม่ทราบเลย

(เล่ม 1, หน้า 181)

ขุมนุมแล้วคิดกันว่าจะอยู่กับเจ้าขุนมูลนายข้างวังหน้าไม่ได้

(เล่ม 3, หน้า 99)

พระยาวิเศษสงครามกัถวญวนจะเอาไฟเผาบ้าน แล้วจะฆ่าเจ้าขุนมูลนาย

(เล่ม 3, หน้า 100)

ใครอยากจะไปพระบาทก็ให้บอกเถิด จะให้สนมกรมวังเขาพาไป

(เล่ม 1, หน้า 180)

ถึงเขาที่ไม่ได้เป็นที่น้องเขาก็เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน

(เล่ม 1, หน้า 258)

เป็นมหาดเล็กเด็กชาติใช้สอยใกล้ชิดเคียงอยู่

(เล่ม 1, หน้า 60)

ชาวที่มหาดเล็กเด็กชาไปกวาดแล้วเสียดก่อนอย่าให้กรงรัง

(เล่ม 2, หน้า 54)

มีผ้าก็สาออยผ้า มีบิดามารดาก็อ้อยอิ่งมิวอนให้พาไปพระพุทธรบาท

(เล่ม 1, หน้า 176)

ถูกเมียล่าออช้อยอิงอยากไปพระบาท บัดเมียไม่ได้ก็พลอยอยากขึ้นมาบ้าง

(เล่ม 1, หน้า 182)

ตั้งแต่ป่าขจนศึกมีแต่สนุก ร้องรำทำเพลงรื่นเริงอยู่เป็นนิสัย

(เล่ม 2, หน้า 68)

เป็นที่ตำราดูรันทรมาน ได้ลาภรายอยู่รอบบ้านรอบเมือง

(เล่ม 2, หน้า 69)

กงสุตยิตเสนนั้นเห็นเป็นสันดานเจ้าทุกข์เจ้าร้อน ออกแอกไม่ ยิ้มแย้มแจ่มใส

(เล่ม 3, หน้า 60)

เป็นคนสนุกยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาเล่นก็สนุกด้วยการความรู้ต่าง ๆ

(เล่ม 3, หน้า 64)

จึงคิดอ่านเหหันผันแปรจะยกย้ายไปอย่างอื่นจึงไม่ไปอภิเศก

(เล่ม 1, หน้า 80)

ด้วยว่าถึงที่ต่างแห่งที่มีแนวเขาถูกเขาไพล่ผลเขวไขว้กันอยู่นั้น

(เล่ม 2, หน้า 74)

จะต้องคิดอ่านยกย้ายถ่ายเทว่ากันวุ่นวายไป

(เล่ม 3, หน้า 7)

จะมีพวกห้องยกย้ายไขว้เขวไปทางไหน

(เล่ม 3, หน้า 67)

แลดมเกิดขึ้นในภายในดังว่านั้น เมื่อฉันทเหลือเฟือฟาย ก็เกิดระบอบออกมา

(เล่ม 1, หน้า 101)

ราชการบ้านเมืองในกรุงเทพฯ ก็สงบดี

(เล่ม 2, หน้า 90)

ว่าถึงการในเมืองเขมร ดินฐานบ้านเมืองและผู้คนส่วยไรสิ่งใด ๆ

(เล่ม 2, หน้า 114)

ดินฐานบ้านเมืองของใคร ใครรักษา

(เล่ม 3, หน้า 54)

ด้วยวิสัยเข้าบ้านผ่านเมืองที่ไกล ๆ

(เล่ม 3, หน้า 13)

จะมีวิสัยมาฟ้องร้องอุทธรณ์เข้าบ้านผ่านเมืองก็ไม่มี

(เล่ม 3, หน้า 14)

กล่าวโทษฝ่ายไทยว่าไปจับช้างผู้ร้ายลักในเขตแดนเมืองมาดเมียน ไม่บอกแก่
เข้าบ้านผ่านเมืองก่อน

(เล่ม 3, หน้า 15)

ท่านเสด็จไปหิวบ้านค้ำเมืองที่ใด ก็ได้ถูกสาวเข้าบ้านผ่านเมืองและกรมการมา
ทุกที

(เล่ม 3, หน้า 106)

แต่ก่อนไม่สู้มีใครนับถือเรื่องชื่อธิดาว่าเป็นคนดี

(เล่ม 2, หน้า 49)

ก็ว่ากันขึ้นว่าพวกนี้เก่งมากชื่อเสียงเด้าธิดาชื่ออิงไป

(เล่ม 2, หน้า 95)

ก็ที่ชื่อจะไหลเข้ามาในวังจนถูกตัวสำคัญคือคนที่เขาเอ็งชื่อธิดานาม

(เล่ม 2, หน้า 100)

เป็นหญิงเอ็งชื่อธิดาว่ารูปงามในครั้งโน้น

(เล่ม 2, หน้า 103)

ค้ำเข้าพเจ้าเป็นคนไม่สู้มีชื่อธิดาปรากฏ

(เล่ม 3, หน้า 7)

จึงเอาชื่อธิดาตายไปให้บุตรฟังข่าว

(เล่ม 3, หน้า 168)

การซ้อนสัมผัสเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการซ้อนคำที่นอกจากจะมุ่งเน้นที่ความ
หมาย คือการเน้นย้ำความคิด สร้างความหมายให้กินความมากและมีความต่อเนื่องของเนื้อความ ยัง
มุ่งหมายให้เกิดความราบรื่นของการร้อยเรียงคำให้ได้เสียงที่ไพเราะ มีจังหวะ บางคำมีลักษณะการ
ให้กลุ่มคำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกัน เช่น ไกล่เกลี่ยเกลี่ยกล่อม ขุนช้างหมองหมาง ย่างเกรงกลัว
ซึ่งทำให้มีสัมผัสเพิ่มมากขึ้น โดยปรกติรูปแบบสัมผัสมักจะพบในวรรณกรรมร้อยกรอง แต่
เมื่อมีการใช้คำซ้อนสัมผัสในร้อยแก้วเป็นจำนวนมากแล้วก็ทำให้ร้อยแก้วนั้นมีความไพเราะของ
เสียงได้เช่นกันทำให้ข้อความนั้นมีความเด่นขึ้นมา การใช้คำซ้อนสัมผัสพบว่าเป็นถ้อยภาษา
วรรณศิลป์ที่สำคัญประการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้มากแสดงให้เห็นการ
แสดงออกทางความคิดผ่านภาษาที่ชัดเจนและงดงาม

1.1.2 การซ้อนทับ

การซ้อนคำในกลุ่มนี้เป็นการซ้อนทับกันระหว่างกลุ่มคำ 2 กลุ่มคำ กล่าวคือ คำที่ 1 จะซ้อนกับคำที่ 3 และคำที่ 2 จะซ้อนกับคำที่ 4 การทับคำช่วยสร้างจังหวะของคำให้มีความโดดเด่นมีชั้นเชิงในการสื่อความหมายที่ชัดเจน ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่

ทอปิ่นที่ โพรบ้านพลเมืองในแผ่นดินเขมร

(เล่ม 1, หน้า 35)

ถ้าแผ่นดินเรือบยงเอาบ้านเมืองฝ่ายไทย โพรบ้านพลเมืองก็จะแตกดิน่วนวาย

(เล่ม 1, หน้า 45)

ถางเมืองก็จะกดขี่โพรบ้านพลเมือง หาผลหาประโยชน์ของตัวฝ่ายเดียว

(เล่ม 3, หน้า 13)

ให้สัตตญาไม่ให้กบคำกับบ้านอื่นเมืองใดญวนก็ยอมตาม

(เล่ม 1, หน้า 82)

ฉันก็ว่าชอบใจว่าซึ่งพระยาตรังกานู ไปบ้านอื่นเมืองใดแล้วเห็นอะไรชอบกลก็ยัง

คิดถึง

(เล่ม 2, หน้า 38)

ในป่าที่เป็นที่ตัดฝางและตัดไม้ขนอนสักและที่ตั้งบ้านผู้เมืองคน ตั้งแต่ชาวปากใต้ไป

จนพวกกะเหรี่ยง ละว้า

(เล่ม 2, หน้า 75)

ฉันก็ยังไม่ได้เห็นประโยชน์โทษผล บ้านผู้เมืองคนในเกาะเหล่านั้น

(เล่ม 2, หน้า 77)

ถ้าเป็นบ้านผู้เมืองคนอยู่ในฝั่งน้ำทั้งสองข้างก็เป็นที่ตั้งเกี่ยววิวาทกัน

(เล่ม 2, หน้า 80)

ไม่เคยไปก่อวิวาทให้เกิดุ่นเคืองกับบ้านอื่นเมืองใดเลย

(เล่ม 3, หน้า 60)

เมืองนี้ก็ก็เป็นบ้านง่อนเมืองแน่น

(เล่ม 3, หน้า 48)

ถ้าผู้ที่มาทำสัญญานั้น ได้เข้ามาเห็นพื้นบ้านภูมิเมืองของไทย แล้วจะว่ากล่าวกัน ตกตงด้วยง่าย... ผู้ที่มาทำสัญญา ยัง ไม่ได้เห็นพื้นบ้านภูมิเมืองของไทยเอง จะมาพูดได้คอบไปมา กับพระยาราชทูตซึ่ง ไปอยู่ห่างเมืองไทยนั้น ก็จะเป็นเหตุให้เข้าใจกันยาก

(เล่ม 3, หน้า 88)

ถึงเป็นเจ้าเก่าพัดบ้านแพลงเมืองมาจะยากจนขัดสน ไปก็ดี

(เล่ม 2, หน้า 36)

ได้เห็นการเช่นนี้มากกว่าร้อยครั้งพันหนไม่ซ้ำๆ

(เล่ม 1, หน้า 79)

ก็ถ้าเสด็จกลับมาแล้วให้การเป็นเสร็จแต่ ครั้งหนึ่งคราวเดียวได้ก็เป็นดี

(เล่ม 1, หน้า 284)

มีความที่ตาม ได้จริงก็ครั้งหนึ่งคราวเดียวเมื่อปีชวดคศก ๑๔

(เล่ม 2, หน้า 134)

ลงทุนทำบุญให้ทานให้แล้วไปเป็นครั้งหนึ่งคราวเดียวจะได้เศษเลยไว้มาๆ

(เล่ม 3, หน้า 10)

เจรจาด้วยการสัญญานั้น กับมิสเตอร์ยอนฮาเวที่เมืองสิงคโปร์ให้เป็นเสร็จแล้วไป
ในครั้งหนึ่งคราวเดียว

(เล่ม 3, หน้า 91)

แผ่นดินตั้งอยู่ชำเนินถาดนานวันมา

(เล่ม 2, หน้า 58)

เมื่อคับใจแคบจิตก็ข้อม ไปมาหาสู่กันมีด ๆ

(เล่ม 1, หน้า 80)

ข้าพเจ้าคาดจิตเห็นใจเธอและพระยาพระเขมร

(เล่ม 1, หน้า 82)

ถึงคนคิดก็เหมือนคนบ้าจะไว้จิตวางใจมันก็ไม่ได้

(เล่ม 2, หน้า 103)

ซ้อนซับซ้อน เป็นสองแนวสามแนวไขว้ไปเขวมารอคู่กัน

(เล่ม 2, หน้า 74)

ที่คลไปเคี้ยวมาและแตกเป็นสองแนวสามแนวหรือที่สำคัญ ๆ

(เล่ม 2, หน้า 85)

ถึงคุณศรีสุริยวงศ์ก็ได้เคยไปทูลห้ามไม่ให้เสด็จไปเสนาหน้าฝน ชักเหตุจึงผลไป

ต่าง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 191)

ถ้ายังไม่ถึงกำหนดฤกษ์ไม่ได้สั่งพ่อขอเอาคืนจะทำบุญให้ทาน

(เล่ม 1, หน้า 17)

กระหม่อมฉันได้ทำบุญให้ทานเป็นอันมาก

(เล่ม 1, หน้า 235)

ท่านก็ไม่ได้พระราชทานเงินแต่สิ่งของช่วยทำบุญให้ทานในการศพเลยแต่สักคน

(เล่ม 1, หน้า 236)

กระหม่อมฉันให้จำไว้ จึงมิได้ให้เงินทำบุญให้ทาน

(เล่ม 1, หน้า 237)

บรรดาชนในโลก เจ้าบุญนายคุณอื่นจะยิ่งกว่ามารดาไม่มีเลย

(เล่ม 1, หน้า 255)

พระบารมีเป็นเจ้าใหญ่หนายโตกว่าหม่อมเจ้าเล็กน้อย

(เล่ม 2, หน้า 150)

มันนั่งเร่ร่อนเร้าข้าพเจ้าอยู่ท่านก็รู้อยู่แล้ว

(เล่ม 3, หน้า 177)

ข้าพเจ้าจะออกไปเมืองกำแพงแต่เดือน ๔ เห็นจะมีความลำบากนัก เพราะ

คลื่นใหญ่ลมแรง

(เล่ม 1, หน้า 78)

และได้แจกเงินแจกทองเพียงเป็นอันมาก

(เล่ม 2, หน้า 27)

ใครจะแต่งงานบ่าวสาวปลูกหญ้าสร้างเรือนกับใครก็ดี

(เล่ม 3, หน้า 67)

จะเห็นว่าการซื้อสัตถ์เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยสร้างวรรณศิลป์ในการใช้ถ้อยคำให้เกิดจังหวะเพื่อการเน้นย้ำความหมาย เพิ่มน้ำหนักของความหมายให้ลึกซึ้งชัดเจนยิ่งขึ้น อันก่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของคำอย่างแจ่มชัดระหว่างคำที่ซื้อสัตถ์นั้น บางคำจะมีการซื้อเสียงพยัญชนะ เช่น นั่งเร่ร่อนเร้า พลับบ้านแพลงเมือง ไว้วิจดวงใจ ข้าเนิ่นกาลนาน คับใจแคบจิต ที่ช่วยสร้างความไพเราะ สดละสลวยให้แก่ถ้อยคำด้วยประการหนึ่ง

1.1.8 การซ่อนจำ

การซ่อนจำเป็นลักษณะของการซ่อนคำหรือกลุ่มคำที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำเดียวกัน ได้แก่ การซ่อนจำ 2 กลุ่มคำ ที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน และช่วยเสริมความกัน ทำให้เป็นการเน้นความหมายของคำให้ชัดเจนขึ้น ได้แก่

แล้วทรงพระราชดำริจะแสดงพระเกียรติยศพระบรมมิให้ปรากฏแก่โลก

(เล่ม 1, หน้า 164)

เพื่อจะให้เป็นที่เยี่ยงอย่างแบบแผนสืบไปภายหน้า หรือถ้าไม่เป็นแบบแผนไปได้ ก็จะได้เป็นเกียรติเป็นยศแก่ตัวกระหม่อมฉัน

(เล่ม 2, หน้า 152)

คิดเอาราชการของเจ้าของนายให้เป็นเกียรติยศเป็นคุณแก่การแผ่นดิน

(เล่ม 3, หน้า 163)

จะปฏิสังขรณ์ขึ้นเป็นการฉลองพระเดชพระคุณ

(เล่ม 1, หน้า 166)

ก็ได้ฉลองพระเดชพระคุณท่านทั้งปวงมานานถึง ๑๓ ปีแล้ว

(เล่ม 1, หน้า 170)

แท่นทองสองชั้นกับฉัตรทองนั้น ข้าฯ ทำเพิ่มเติมฉลองพระเดชพระคุณช่วยการในพระโกษรู่ทอง

(เล่ม 1, หน้า 170)

ข้าให้เก็บไว้สำหรับตัว ไว้ฉลองพระเดชพระคุณ

(เล่ม 1, หน้า 172)

...ก็เป็นพระเดชพระคุณแก่กระหม่อมฉันมากอยู่แล้ว... ถึงไม่ได้รับประทานของฝากแต่เสด็จก็ไม่เสียใจ ถิมพระเดชพระคุณเสด็จคอก...

...เขาได้ฉลองพระเดชพระคุณเกื้อหนุนเสด็จมาแต่ก่อน

(เล่ม 1, หน้า 252)

แต่ได้ยืนอยู่ข้างว่าคนบางพวกที่เขาเคยชอบพอกับเสด็จ แต่ได้ฉลองพระเดชพระคุณเกื้อหนุนมา... ได้ยืนว่าเขารับชมยินดีด้วยพระเดชพระคุณอยู่

(เล่ม 1, หน้า 253)

ครั้งนี้พอมิอ่านางพอที่จะฉลองพระเดชพระคุณเสด็จได้...ใครจะฉลองพระเดชพระคุณอย่างนี้เล่าทรงพระคำวิฤตซึ่งฉลองพระเดชพระคุณเสด็จดังนี้

(เล่ม 1, หน้า 254)

เสด็จจะเห็นว่ากระหม่อมฉันจะฉลองพระเดชพระคุณได้ง่ายฤยา... ก็คิดถึงพระเดชพระคุณเสด็จ...แต่ประธานรางวัลแก่พวกที่ฉลองพระเดชพระคุณนั้นให้เต็มใจชื่นชมสมประสงค์

(เล่ม 1, หน้า 257)

กระหม่อมฉันจะกิดฉลองพระเดชพระคุณป้องกันแต่เสด็จองค์เดียวได้ฤ... จึงจะรับฉลองพระเดชพระคุณได้

(เล่ม 1, หน้า 258)

ซึ่งการต้อนรับเป็นการนับถือดังนี้นั้นขอบพระเดชพระคุณนักหนา...การที่จัดแจงอนุเคราะห์นั้นก็มาก ขอบพระเดชพระคุณ

(เล่ม 2, หน้า 36)

เป็นที่ระลึกถึงพระเดชพระคุณกรมพระราชวังฯ สืบไป

(เล่ม 2, หน้า 146)

คิดว่าเป็นเหมือนลูกหลานของตัว เป็นความสัตย์ความจริง

(เล่ม 1, หน้า 37)

แต่เป็นความสัตย์ความจริง ฯข้าฯ ไม่ได้คิดเห็นอย่างนั้น

(เล่ม 1, หน้า 54)

ความเรื่องนี้ฉันจะเล่าถวายท่านตามสัตย์ตามจริง

(เล่ม 1, หน้า 58)

ท่านก็เป็นแต่จดหมายมาหาหรือเธอ ความสัตย์ความจริงนั้น ว่าแต่ใจความสั้น

(เล่ม 1, หน้า 79)

ในหลวงคงรู้ปิดไม่มิด ความสัตย์ความจริงหนทางนั้นไม่สู้ชอบใจเลย

(เล่ม 1, หน้า 184)

แต่ตัวฉันเอง เป็นความสัตย์ความจริงไปพระบาทครั้งหนึ่งก็ไม่ได้พาผู้หญิงไป

(เล่ม 1, หน้า 185)

ความสัตย์ความจริงกระหม่อมฉันไม่ทราบด้วยเลย

(เล่ม 2, หน้า 145)

ความสัตย์ความจริงเรื่องนี้ กระหม่อมฉันไม่ทราบด้วย

(เล่ม 2, หน้า 146)

ความนี้เป็นความสัตย์ความจริง โปรดสืบดูก็จะทราบ

(เล่ม 2, หน้า 151)

การนี้ไม่ต้องกับสิ่งที่เป็นแท้เป็นจริงเลย

(เล่ม 1, หน้า 80)

พวกห้องแถวที่อยู่อาศัยของฉัน

(เล่ม 1, หน้า 1)

พวกสอพลอประจบขยุงก็เห็นว่าเมื่อไม่มีที่พึ่งที่หมายแล้ว ก็จะมาจับคนเข้า
อ่อนน้อมแก่เธอทั้งสอง

(เล่ม 1, หน้า 27)

ขอเธอได้คิดอ่านจัดที่อยู่ทีประทับให้พระยามนตรีสุริยวงษ์พอสมควร

(เล่ม 1, หน้า 85)

อย่าไว้ใจคนง่าย ๆ ที่อยู่ที่ยังก็ดี ทางไปทางมาก็ดี หยุกขาอาหารก็ดี ระวังตัวให้มาก

(เล่ม 2, หน้า 62)

คราวนี้ข้างเผือกมาเป็นที่พึ่งที่ว่าอยู่ได้อย่างหนึ่ง

(เล่ม 2, หน้า 82)

ฝ่ายพระสงฆ์ไทยถือถักรว่าวัดเป็นที่มียกยเป็นที่อาศัยของนก, เนื้อ, ปลาไม่ให้มี
ผู้ฆ่าผู้ฟัน... ไม่ให้มีผู้ฆ่าผู้ฟันสัตว์ที่อาศัยอยู่

(เล่ม 3, หน้า 53)

ถ้าเราจะว่าจะทำแก้มืองเชียงตุงยังไม่ได้

(เล่ม 1, หน้า 10)

เกลือกว่าท่านทั้งปวงจะมีประสงค์ เพื่อจะคิดจะพูดประการใด ๆ

(เล่ม 3, หน้า 167)

จะคิดอ่านอย่างไรจึงจะส่งหนังสือไปมาให้ได้ค่องได้เร็วกว่าเดินทางบก

(เล่ม 1, หน้า 24)

เมื่อต้องการ ๆ สำคัญเมื่อใดก็จะเรียกได้สั่งได้ทำให้ง่ายให้ค่อง

(เล่ม 1, หน้า 174)

ให้เห็นตราชัดเจนความดี เป็นเกียรติยศต่อไปด้วย จะให้ทำได้ง่ายได้เร็วด้วย

(เล่ม 3, หน้า 2)

ความก็จะได้ทราบทั่วไปแก่เมืองใหญ่ทั้ง ๓ นั้นโดยเร็วโดยง่าย
(เล่ม 3, หน้า 90)

หนังสือจะไม่เอะเทอะนักและจะแล้วได้เร็วได้ง่ายต่อไป
(เล่ม 3, หน้า 161)

สนใจหาเข้ามาและหักทำให้คล้องให้ดี
(เล่ม 3, หน้า 163)

วัดตาแตสนองโตจึงเกลี้ยกล่อมเอาคนไปเข้าพวกได้เป็นนักเป็นหนา
(เล่ม 1, หน้า 33)

แต่จะเอาเป็นจบเป็นเสร็จยังไม่ได้
(เล่ม 1, หน้า 48)

โกรกอยู่ด้วยน้ำเย็นอยู่เสมอไม่หยุดไม่ว่างก็ไม่มีได้ขึ้น
(เล่ม 1, หน้า 176)

ไม่กินพริกขิงหอมกระเทียมฆ่าตะไคร้กระชายค้อยฝ่อนค้อยแก้ไป
(เล่ม 1, หน้า 104)

แพทย์แต่ผู้ดูโรคไทย ก็เห็นด้วยกันเป็นอันว่าต้องปิดต้องชำระไว้
(เล่ม 1, หน้า 115)

ก็ไพร่นอกกรุงมักตื่นเจ้าตื่นนาย ก็จะเป็นรังธ้อยรังความก็คขวางแก่การแผ่นดิน
ฆ่าเสียเกียรติยศแผ่นดินตั้งว่ามาแล้ว
(เล่ม 1, หน้า 196)

อย่าทำให้ข้างโน้นข้างนี้ เป็นธ้อยเป็นความยุ่งยิงไป
(เล่ม 2, หน้า 133)

ข้าพเจ้าจะยืนยันว่าให้ทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ไม่ได้
(เล่ม 1, หน้า 110)

มาเที่ยวทอดสมออยู่ ที่นั่นบ้างที่นี้บ้างตามสบาย
(เล่ม 1, หน้า 152)

ถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังนั้นก็มากกว่ามา
(เล่ม 2, หน้า 146)

การก็หาสาเรื่งกันตั้งนั้นไม่ กลับไปโต้เถียงจะเอาตัวว่าใครเป็นต้นคิดค้นอ่าน
(เล่ม 3, หน้า 99)

ถ้าเป็นแต่อย่างนี้แล้วข้าจะรู้งานรู้การที่นี้ยากนัก

(เล่ม 2, หน้า 225)

ด้วยประสงค์จะให้เจริญความรู้ในการทำหนังสือพิมพ์ เพื่อที่จะให้ไปดูเห็นการ
เห็นงานในการซึ่งเป็นต้น ๆ อ่อน ๆ เมา ๆ ทอไทยจะทำได้นั้น

(เล่ม 3, หน้า 161)

ก็ซึ่งจะปิดอยู่ไม่ให้ฝรั่งเศษเข้ามาหักมทหายแสวงหาทางที่จะเป็นผลประโยชน์
แก่เขานั้นจะให้ไม่รู้จักกันเหมือนอย่างแต่ก่อนที่เดียวจะเป็นได้ฤ

(เล่ม 1, หน้า 81)

อำนาจเขาก็มาก ความชุกชนเห็นผลเห็นประโยชน์เขาก็มาก

(เล่ม 2, หน้า 80)

ถางเมืองก็จะกดขี่ไพร่บ้านพลเมืองหาผลหาประโยชน์ของตัวฝ่ายเดียว

(เล่ม 3, หน้า 13)

ปัจจุบันนี้ว่าวันซักจะเอาวันเผาจะเล่นนั้นได้ช่องได้โอกาสก็การที่ว่านี่ก็เป็นแต่ว่ากัน

นั่นแต่

(เล่ม 1, หน้า 160)

แต่หลวงศยามานูเคราะห์ได้ฟังเรื่องนี้ ก็ ได้ช่องได้ทีพุดยกตัวเป็นคนดี

(เล่ม 2, หน้า 107)

ในหลวงได้ทำบุญทำกุศลเกือหมื่นมากกว่าผู้อื่น... ท่านที่ในหลวงได้ฟังบุญคุณท่าน
เพราะท่านได้ทำบุญทำกุศลในหลวงมากพื้นที่จะพรรณนา

(เล่ม 1, หน้า 198)

มารดาข้อมเป็นเขตบุญเขตกุศล ในความปรนนิบัติของบุตรเป็นที่ยิ่ง

(เล่ม 1, หน้า 255)

เป็นของดีของมงคลที่จะกลืนกินเข้าไป

(เล่ม 1, หน้า 226)

กระหม่อมฉันคิดขอบบุญขอบคุณท่านทั้งปวงในครั้งนี้นั้นนักหนา

(เล่ม 1, หน้า 266)

ก็ขอบก็งามอยู่แล้วแต่ในพวกกระหม่อมฉัน

(เล่ม 1, หน้า 236)

และการซึ่งเป็นทั้งนี้ก็เพราะคิดรอบคอบจะให้งามให้ดี

(เล่ม 2, หน้า 113)

เป็นว่าจะเป็นที่เชื่อที่ไว้อใจใช้ได้เร็วกว่าเงินเหรียญตามเมืองอื่น

(เล่ม 3, หน้า 5)

ความคิดความเจริญของใคร ๆ ก็ไม่มีใครจะฟัง

(เล่ม 3, หน้า 67)

ให้ช่วยชี้แจงว่ากล่าวให้เห็นการที่ชอบที่ควรพร้อมกัน

(เล่ม 3, หน้า 90)

ทำอะไรจะเที่ยงจะงามดี

(เล่ม 3, หน้า 161)

ก็แต่เมื่อจะพูดยินอยู่ ไม่ชักไม่ย้ายคงอยู่อย่างก่อน

(เล่ม 1, หน้า 97)

แต่คนบางจำพวกพวกอยากตาย ถึงไม่มีภัยความเป็นเหตุเป็นผลอะไรเลยก็ผูกคอตาย เชือดคอตายทุกปีมิได้ขาด

(เล่ม 1, หน้า 115)

ได้ยินว่าป้าน้อยไปเก็บไว้ยุควัว เป็นหลายสิ่ง... ตัวयरานั้นใครเก็บไว้ใครรวมไว้ก็ไม่ทราบเลย

(เล่ม 1, หน้า 256)

แต่การนั้นจะต้องใจต้องความคิดของป้านั้นแล้วหรือ

(เล่ม 1, หน้า 281)

ให้ท่านชำระจัดแจงเสียให้ดีให้สบาย

(เล่ม 3, หน้า 99)

ที่จะสมัครไปอินดีไปสักส่วนหนึ่งที่ไม่สมัครไปสัก α ส่วน

(เล่ม 3, 100)

พวกเขมรที่เข้าด้วยสนองโตจะมาแย่งมาชิงเอาไปเสียไม่ได้แล้ว

(เล่ม 1, หน้า 36)

ฉันคิดว่าพระยาอภัยเป็นผู้กว้างขวางเคยสืบสวนรู้จักที่ดีที่ร้าย จะติดตามจับผู้ร้ายผู้ผิดที่หลบหลีกหนีหายได้ง่ายและเป็นผู้มีฝีมือฝักปาก... เจ้านายขุนนางราษฎรบางเหล่าที่นับถือฝีมือฝักปากของพระยาอภัย แลพวกตำรวจเก่า ๆ นั้นยังมีอยู่มาก

(เล่ม 1, หน้า 59)

ย้ายผู้ร้ายผู้ผิดรู้ตัวจะหนีเสีย

(เล่ม 1, หน้า 60)

อนึ่งเห็นว่าพระยาอัยการข้าราชการความไปนั้นก็จะมิมิดบ้างถูกบ้างเป็นธรรมดา...ก็ด้วยการที่ฉันสั่งให้พระยาอัยการข้าราชการความแตกย่อยจับผู้ร้ายคังว่ามานี้

(เล่ม 1, หน้า 61)

ก็มีความวิตกหนัก กลัวว่าพวกขบถจะกักตักทางเสียไม่ให้หนังสือมาได้

(เล่ม 1, หน้า 70)

ก็มักให้นอนไม่หลับแลให้ได้ยินเสียงคนดำคนนินทาเหมือนกันเป็นอันมาก

(เล่ม 1, หน้า 114)

แลที่พระบาทเป็นที่เล่าถือว่าเป็นที่สิงสู่ของพระสงฆ์อาบิอาบิอาบ... พระสงฆ์ที่ดีเป็นปรกติโดยขึ้นไปอาจครั้งฉางคราว ต้องไปแอบไปซ่อนอยู่ในถ้ำในเหว

(เล่ม 1, หน้า 177)

แต่นั้นจะไม่เป็นที่สิงสู่ของพระสงฆ์ที่หลอกที่ดวง แลนักเลงคนพาลต่าง ๆ ก็คนหลอกคนฉวยและนักเลงคนพาลต่าง ๆ เกิดเป็นขึ้นที่นั่น

(เล่ม 1, หน้า 179)

เพราะมันถือยศแผ่นดินปัจจุบันนี้ รู้ยาเขงแกวงกลัวไม่คิดอ้างคิดทำตาย

(เล่ม 1, หน้า 197)

ก็ในป่าซึ่งไม่เป็นที่ตัดฝางตัดไม้ขนอนสักนั้นก็ไม่สำคัญนัก แต่ในป่าที่เป็นที่ตัดฝางและไม้ขนอนสักและที่ตั้งบ้านผู้เมืองคน...กลัวจะเป็นที่วิวาททุ่มเถียงกัน ในระหว่างพวกตัดฝางตัดไม้ขนอนสัก... ราษฎรที่ตัดไม้ตัดฝางก็ไม่กล้าออกไปใกล้แดนพม่า

(เล่ม 2, หน้า 74-75)

ก็เห็นจะเป็นคนเก่งกำอยู่บ้านจึงถูกฟันถูกตีที่หนึ่ง

(เล่ม 2, หน้า 99)

มีแพทย์พวกหนึ่งคิดจะปิด มีผู้หญิงมาร้องว้ายร้องโวยว่าจะปิดที่ไหนได้อาหารยังไม่ตั้งจะเอากำดังที่ไหนมาทน... ก็ร้องเป็นทุกข์เป็นร้อนกลัวลมจะจับ

(เล่ม 1, หน้า 107)

เมื่อแรกพอเข้ามาก็ทำหน้าที่บึงบึงบึงบึงบึง... กงสุลยิตเยนนั้นเห็นเป็นสันดานเข้าทุกข์เข้าร้อนออกแอด ไม่อึมแถมแถมไสถึงไม่เป็นคนดูร้ายอะไรก็เป็นทุกข์เป็นร้อนทอดถอนัก

(เล่ม 3, หน้า 60)

หัชนิของไทยนี้นำรังเกียจนำบัดสี ผู้ที่หาที่ใช้ไม่คิดดูบ้างเลยว่ารูปร่างไม่สู้ชอบกล

(เล่ม 1, หน้า 226)

อยู่ให้คนนั่งแข่งนอนแข่งมาหลายปีจนคนที่แข่งตายไปก่อนก็จะมี

(เล่ม 2, หน้า 234)

ใครไปไหนก็ได้ตามใจตัวไม่เกรงไม่กลัวในหลวง

(เล่ม 1, หน้า 196)

กรั้นนานไปภายหน้าสืบ ๆ ชั่วอายุคนไป จะเกิดเหตุผิดสำคัญผิดกันขึ้น

(เล่ม 1, หน้า 83)

เกลือกเธอจะคิดเห็นว่าข้าพเจ้าไม่นับไม่ถือ

(เล่ม 1, หน้า 97)

คนใช้อย่างไรเป็นอันมากที่เป็นใช้ร้ายก็ให้กลัวยาปักแตกกลัวยาหลอเวณนานนี้นัก
ไม่เชื่อไม่ถือไม่ยอมกินเลย

(เล่ม 1, หน้า 114)

ยาขนานนี้อังกฤษคิดเขียนนักไม่เชื่อไม่นับถือเลย

(เล่ม 3, หน้า 96)

การควรอย่างไรก็ให้แนะนำมาตรง ๆ อย่าเป็นชั้นเป็นเชิง

(เล่ม 1, หน้า 160)

ไม่สาอออกก็แต่ที่รู้ว่ากลัวไม่กลัวเมียอย่างหนึ่ง ไม่ศรัทธาไม่เชื่อในพระบาทอย่าง
หนึ่ง

(เล่ม 1, หน้า 179)

บ่าวไพร่ที่ไปช่วย มันถือว่าเจ้านายของกูเป็นลูกเป็นหลานเจ้าชีวิต กูไม่กลัวใคร
มันรู้ว่าเขาจับเขาร้อง เขาเดินเขารำที่ไหนมันก็จะแซงจะแข่งเข้าไป...อีกอย่างหนึ่งจะไปติดไปพัน
กับผู้หญิงวิ่งเรือที่อยู่ในที่หวงแหน...ก็ถูกเราหลานเราไม่รู้จักได้ชักเสียบ คิดว่าเวลานี้ไซ้ที่ไปทางที่จะ
พาถูกพามาเมื่อที่สาอออขร่านร้อนจะไปพระบาท

(เล่ม 1, หน้า 183)

ด้วยไม่มีสิ่งใดประสงค์จะช่วงจะชิงท่านในทิศนั้นทางนั้น... กลัวท่านแต่ผู้ที่ไป
ตามเสด็จจะป่วยจะใช้ไป

(เล่ม 1, หน้า 191)

ท่านก็อยู่ไกลไม่มีใครได้ไปมาหาสู่ไม่เคยกับข้าพเจ้า เป็นแต่ได้ฟังคำเล่าคำถือ

(เล่ม 2, หน้า 49)

ถึงในเรื่องนี้ก็เหมือนกันตั้งขึ้นสองชื่อสามชื่อ ก็เฉพาะไปถูกในชื่อพวกนั้นที่เขาเล่า
เขาถือในคนที่เที่ยวอยู่ด้วยกัน

(เล่ม 2, หน้า 102)

ถ้ามีช่องอันควรจะให้กงสุลของเราในเมืองลอนดอนช่วยต่อว่าต่อขานบ้างก็ได้

(เล่ม 2, หน้า 85)

จะต่อว่าต่อขานอะไรก็ว่ากันไปเถิด

(เล่ม 2, หน้า 116)

พระสยามรุกรารักษ์ เป็นแต่คนต้องรูต้องอดอก่านอกเศษนอกแฉกสิ้นคิด

(เล่ม 2, หน้า 130)

กองทัพฝ่ายเราคิดจะเลิกถีบมาจะต้องหยั่งจิตหยั่งใจ และพุดจาเอาความจริงใจ
ของเจ้านายทั้งสองฝ่าย

(เล่ม 2, หน้า 62)

อย่าตื่นตื่นไฟไป เพราะในเมืองไทยนี้หนังสือคนอ่านก็ได้บ่อย...แต่ถ้าถึง
กลพินกลไฟไปนัก อย่าตื่นอย่าออกไปนัก

(เล่ม 3, หน้า 161)

ใครจะว่าอ้อยว่าความได้สินบนก็ดี ความสวัสดิมงคลเช่นนี้ ๆ ปิดแล้วปิดเข้าไม่มี
ใครบอกให้ในหลวงได้รู้เถย

(เล่ม 3, หน้า 67)

พระยาราชวรานุกุลมักคิดมักพุดอยู่นั้นการที่จริงไม่คังนั้นดอก

(เล่ม 2, หน้า 58)

ภายหลังท่านผู้หลักผู้ใหญ่มาคิดอ่านกับพระยาราชวรานุกุล

(เล่ม 1, หน้า 78)

ฝ่ายท่านผู้หลักผู้ใหญ่ที่กรุงเทพฯ ท่านวิคตนัก

(เล่ม 1, หน้า 118)

ท่านผู้เป็นใหญ่เป็นอธิบดีในแผ่นดินปัจจุบันนี้... ท่านไม่ทำตามก็ได้ท่านเป็น
ผู้หลักผู้ใหญ่ ท่านไม่ต้องกลัว

(เล่ม 1, หน้า 188)

ก็ขรอยเทวคาจะช่วยเหลือท่านผู้หลักผู้ใหญ่ให้ไปขุดไปขุดเอามาตั้งเป็นเจ้าแผ่นดิน
แต่ที่ได้เป็นเจ้าแผ่นดินทั้งนี้จะว่าไปว่าได้เป็นด้วยอำนาจเทวคาก็จะเป็นอันลบหลู่บุญคุณของท่าน
ผู้หลักผู้ใหญ่ที่ท่านได้พร้อมใจกันอุปถัมภ์คำชู... ความที่ได้เป็นเจ้าแผ่นดินเพราะท่านผู้หลักผู้ใหญ่

คำชูดหนุน... ย่อมว่าตามว่าได้เป็นเจ้าแผ่นดินเพราะอุปถัมภ์คำชูดหนุนผู้หัดผู้ใหญ่... ท่านผู้หัดผู้ใหญ่ซึ่งอุปถัมภ์แผ่นดินปัจจุบันนี้

(เล่ม 1, หน้า 189)

ในหลวงบัดนี้ก็มีความเคารพแก่ ผู้หัดผู้ใหญ่ ในแผ่นดิน

(เล่ม 1, หน้า 190)

ท่านผู้หัดผู้ใหญ่ท่านเห็นดังนี้... แต่ไม่เคยโปรดให้ไปนอนนอกกรุงกับท่านผู้หัดผู้ใหญ่เลย เคียงนี้ในหลวงก็ยอมให้ลูกชายลูกหญิงไปอยู่บ้านของตาของยายตาไปเที่ยวกับท่านผู้หัดผู้ใหญ่ไม่รังเกียจรังอนอะไร ใครได้ตาได้บอกแล้วว่าจะไปอยู่ไปเที่ยวกับท่านผู้หัดผู้ใหญ่แล้วก็ไว้ใจท่าน... ขอรอท่านผู้หัดผู้ใหญ่เห็นท่านจะสงสัยในหลวงจะขัดไว้ไม่ให้ไป... ท่านผู้หัดผู้ใหญ่ ทั้งเจ้าทั้งขุนนางท่านก็มีสติปัญญาคิดอ่านท่านปรากฏแผ่นดินอยู่

(เล่ม 1, หน้า 196-197)

ท่านเสนาบดีผู้หัดผู้ใหญ่พร้อมกันเลือกข้าพเจ้าให้เป็นผู้รักษาแผ่นดิน

(เล่ม 1, หน้า 46)

สุดแต่ท่านผู้หัดผู้ใหญ่จะเห็นพร้อมกัน... ครั้นเมื่อท่านผู้หัดผู้ใหญ่จัดแจงลงมา

(เล่ม 2, หน้า 63)

ฝ่ายท่านผู้หัดผู้ใหญ่ที่กรุงเทพฯ ท่านวิตกนัก

(เล่ม 2, หน้า 132)

เมื่อวัดดาได้เป็นโตเป็นใหญ่แล้วจะ โปรดเสียให้หมด

(เล่ม 1, หน้า 33)

ก็เมื่อเขานั่งซังเป็นโตเป็นใหญ่อยู่นั้นท่านผู้หัดผู้ใหญ่ ซึ่งอุปถัมภ์แผ่นดินปัจจุบันนี้ ก็ทำไมเขาไม่ได้ไม่ใช้ฤา

(เล่ม 1, หน้า 189)

เสียแรงเป็นโตเป็นใหญ่ได้ลากจากค้ำก็เพราะเจ้าพระนายคอก

(เล่ม 2, หน้า 225)

ก็เป็นทีวิตกนักพระองค์ของเสด็จเพราะเป็นเจ้าเป็นนาย

(เล่ม 1, หน้า 284)

มันจึงตามมาต่อหน้าเมียใหม่ ๆ สาว ๆ เป็นเจ้าเป็นนาย

(เล่ม 2, หน้า 4)

หัวนางท่านเลี้ยงเป็นผู้ใหญ่เป็นเจ้าคุณ ไปนั่งฟังนอนฟังรับสั่งเจ้านายทำไม?

(เล่ม 2, หน้า 8)

เป็นที่อยู่ของเจ้าผู้ครองแผ่นดินที่แถมลาขุนนับถือว่าเป็นเจ้าเป็นนายมีสกุลสูง
(เล่ม 2, หน้า 35)

สืบเชื้อวงศ์เป็นเจ้าเป็นนายมาหลายชั่วคน
(เล่ม 2, หน้า 95)

เมื่อหนังสือให้เขาแล้วเขาจะพาให้เฝ้าเจ้าเฝ้านาย
(เล่ม 2, หน้า 202)

คิดเอาราชการของเจ้าของนายให้เป็นเกียรติยศเป็นคุณแก่การแผ่นดิน
(เล่ม 3, หน้า 163)

ก็เครื่องพานสำรับนี้ขอเสียด่าให้กระหม่อมฉันให้เจ้าอื่นนายอื่นไป
(เล่ม 2, หน้า 145)

ตราสื่อนวอนแล้วอ้อนวอนเล่าว่าอย่าให้เจ้าอื่นนายอื่นไปเป็นอันขาดทีเดียว
(เล่ม 2, หน้า 149)

พวกนี้มันรู้มันเห็นเจ้านายเหล่านี้ว่าเป็นลูกเจ้าชีวิตหลานเจ้าชีวิต ราชการอะไรก็
สิทธิขาดอยู่แก่เจ้าชีวิต ๆ คงรักถูกรักหลาน ถ้าเจ้าเป็นข้าเป็นไทให้ลูกหลานเจ้าชีวิตไปรดปรานได้
แล้ว ถึงทำผิดอะไร ๆ เจ้านายของเราที่เป็นลูกเป็นหลานเจ้าชีวิตคงแก้ไขเพ็ดทูลให้ ก็บ่าวของลูก
ของหลานเราเอง มันก็ฮึกไปอย่างหนึ่งตามใจไพร่โจทหา
(เล่ม 1, หน้า 182)

เขาเห็นข้าพเจ้าเป็นคนชื่อโตชื่อใหญ่ ครั้งนั้นชาวบ้านชาวเมืองเล่าถึงว่าเกิด
พระเนตรพระกรรณ
(เล่ม 2, หน้า 45)

ข้าพเจ้าก็เป็นคนคนหนึ่งเป็นเจ้าชื่อเจ้าเสียงในราชสาส์น... ว่ามาเป็นสาขาค
อย่าคาดอย่าหมายอย่างอื่นเลย
(เล่ม 2, หน้า 236)

ใครไข้ใครตายหรือด้วยความอะไรมีก็ออกชื่อออกเรื่องบอกไปทุกครั้ง
(เล่ม 3, หน้า 48)

เขานับถือว่าเป็นคนโตคนใหญ่
(เล่ม 3, หน้า 176)

ทำใจคิดว่าจะไม่ให้คนในประเทศใกล้เคียงเป็นข้าเป็นเชลยแก่กัน
(เล่ม 1, หน้า 10)

ให้

นานาประเทศที่ใกล้เคียงซึ่งมีกำลังน้อยก็ต้องมาอ่อนน้อมเสียด้วยเสียบรรณาการ

(เล่ม 1, หน้า 34)

ก็ขึ้นชื่อว่าเป็นเจ้าแล้วก็เป็นทีของหอมของอายไพรอไพร

(เล่ม 1, หน้า 187)

ดูเหมือนเอาอายผู้ร้ายอายหวัชโมชอายคนเช่นแข็งขันที่ใครฝ่าใครฟันไม่ได้แล้ว
มายกให้เป็นเจ้า เพราะความกลัวตัวต้องยอมเป็นป่าวเป็นข้า

(เล่ม 2, หน้า 95)

ดูก็เป็นพวกเป็นเหล่าไปไม่ใคร่กลมเกลียวกัน   ว่ามาแล้วก็อย่าปากบอบบอก
ข้างโน้นข้างนี้ว่าข้าว่ามาอย่างนี้อย่างนั้น

(เล่ม 2, หน้า 129)

เมืองจีนเคี้ยวนี้ตั้งตัวเป็นพวกเป็นเหล่าอยู่ตามที่ต่าง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 161)

ถ้าเป็นไมตรีกับญวน ๆ ก็ว่ากล่าวข่มชี้ต่าง ๆ แล้วขยำกวนเอาโรคเอาเปรียบข้าง
ปลายเขตปลายแดนฝ่ายเหนือไทย

(เล่ม 1, หน้า 19)

เพราะการบ้านการเมืองจะเกี่ยวข้องกันอย่างไร เป็นธุระของผู้รักษาเมือง

(เล่ม 1, หน้า 47)

นอกเมืองนอกวังราษฎรที่พบเสด็จต้องหึ่งทาบ

(เล่ม 1, หน้า 130)

และถือว่าเดิมเป็นเมืองใหญ่ มีเมืองขึ้นเมืองออกหลายเมือง

(เล่ม 2, หน้า 35)

ข้าพเจ้าเป็นคนหน้าดำหน้าเฒ่าหน้าค้ำชื้ออยู่ หัวบ้านหัวเมืองไม่มีใครรู้จักมักคุ้น

(เล่ม 2, หน้า 44)

ถ้าชีวิตฉันยังอยู่ที่หลังเธอก็จะไม่เอาบ้านเอาเมืองของเธอให้ถูกฉัน

(เล่ม 2, หน้า 137)

คนทั้งบ้านทั้งเมืองเขาก็สำคัญว่าเป็นผู้รับก็ต้องเลี้ยงเจ้าเลี้ยงนายพวกนั้นไป

(เล่ม 2, หน้า 152)

มีเรื่องความถึงการเหย้าการเรือนของพวกทูต

(เล่ม 2, หน้า 226)

คนในกรุงนี้อยู่บ้านเดียวเมืองเดียวกันก็ยอมหัวพันปฏิพัทธ์นับถือกันทางนั้นทางนี้
 ยุ่งไป

(เล่ม 3, หน้า 66)

ที่ว่าคังนี่ก็จะแก้ได้จริง แต่ละคราวหนึ่งขณะหนึ่ง

(เล่ม 1, หน้า 102)

ตัวข้าพเจ้ามีวาสนาสูงคราวหนึ่งต่ำคราวหนึ่ง

(เล่ม 2, หน้า 44)

ถึงเป็นบิดากับบุตรก็ ต่างตัวต่างชีวิตกันข้าพเจ้าจะยืนยันว่าให้ทำอย่างนั้นทำอย่างนี้
 ไม่ได้

(เล่ม 1, หน้า 110)

กระหม่อมฉันก็ได้สั่งให้กลับไปกินออกไปอยู่ตามชาติตามภูมิของมัน

(เล่ม 1, หน้า 241)

การซ่อนซ้ำกลุ่มคำนี้ถือเป็นการเน้นย้ำความหมายและแสดงน้ำเสียงในเชิงตัดพ้อ
 ราฟิงราพันได้ประการหนึ่ง มีการแยกคำซ่อน เช่น ไม่นับไม่ถึง (ไม่นับถึง) ของเจ้าของนาย (ของ
 เจ้านาย) เพราะเจ้าเพราะนาย (เพราะเจ้านาย) ไปคิดไปพัน (ไปคิดพัน) จากตัวอย่างจะเห็นว่าพระ
 บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะใช้การซ่อนซ้ำเป็นลีลาภาษาวรรณศิลป์เพื่อราฟิงแสดงน้ำเสียง
 ตัดพ้อ ไม่พอพระทัยส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ก็เป็นการเน้นย้ำคำพูด และเพิ่มความหมายของถ้อยคำ
 ให้ลึกซึ้ง แจ่มชัดยิ่งขึ้น

จากการศึกษาการซ่อนคำ 4 พยางค์ในพระราชหัตถเลขาซึ่งเป็นถิลาภาษาที่โดดเด่น
 มากประการหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เห็นว่าผลอันเกิดจากการ
 ซ่อนคำเหล่านี้เป็นการช่วยเน้นย้ำความหมายให้แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น สารที่ส่งไปยัง่อมสร้างความ
 เข้าใจที่ชัดเจนแก่ผู้รับสารได้ดี การซ่อนคำสัมผัส การซ่อนสลับและการซ่อนซ้ำยังสร้างความ
 ไพเราะด้วยจังหวะของคำทำให้ข้อความเด่นขึ้นมาและช่วยสร้างความชัดเจนแก่สารเช่นกัน นอก
 จากนี้การซ่อนคำยังแสดงให้เห็นน้ำเสียงเน้นย้ำเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกของพระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้อย่างหนึ่ง

1.2 การซ่อนคำและซ่อนความเพื่อการเน้นย้ำ

การศึกษาลักษณะการซ่อนคำในพระราชหัตถเลขา นอกจากจะพบว่า มีลักษณะการซ่อนคำ 4 พยางค์ 3 แบบ คือ การซ่อนสัมผัส การซ่อนสลับ และการซ่อนซ้ำ ซึ่งได้พิจารณาจากลักษณะโครงสร้างของคำที่ช่วยสื่อความหมายที่ชัดเจน สื่อความคิด อารมณ์ความรู้สึก และสร้างความไพเราะงดงามทางภาษา ซึ่งเป็นลีลาเด่นประการหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคิงได้ศึกษาแล้ว จากการศึกษายังพบลักษณะการซ่อนคำและซ่อนความเพื่อการสร้างความหมายในการเน้นย้ำความคิด อารมณ์ความรู้สึกซึ่งเป็นลีลาเด่นเฉพาะตัวของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงใช้เพื่อทำให้สารนั้นแจ่มชัดขึ้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.2.1 การซ่อน 2 กลุ่มคำ

การซ่อนคำในกลุ่มนี้เป็นการซ่อนคำที่ประกอบด้วยคำซ่อน 2 กลุ่มคำมาเรียงต่อกัน เช่น เกลี่ยกล่อม+เล่าโลม หรือ ประกอบด้วยคำเดียวกับคำซ่อน เช่น สนธิ+คั้นเคย หรือประกอบด้วยคำซ่อนกับคำเดียว เช่น ว่ากล่าว+เจรจา นำมาเรียงร้อยต่อเนื่องกัน โดยมีความหมายไปในทางเดียวกัน หรือมีความหมายต่างกันแต่ทำให้เห็นว่ามี ความต่อเนื่องโดยคำหลังจะบอกเน้นถึงสิ่งที่พระองค์ทรงต้องการเพิ่มขึ้น การซ่อนคำในลักษณะนี้ช่วยให้เกิดการเน้นย้ำและเพิ่มน้ำหนักให้กับความหมายของคำให้ชัดเจน กินความกว้างขึ้น ไม่ต้องอธิบายมาก มีความลึกซึ้งคมคายมากขึ้นเพราะเป็นการกระชับความให้มีความหมาย ต่อเนื่อง ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่ ได้แก่

เธองงคิดอ่านชี้แจงเสียให้ลาวผู้ดี ๆ เขารู้การที่จริง ๆ ไร่มาก ๆ จะได้ช่วยได้ตอบ
แก้ไขคำไพเราะพริ้งพริ้นทาปางกระมัง

(เล่ม 1 ,หน้า 5)

เธองงอ่านเองแล้วคิดอ่านทวิตรองแต่กับพระยายมราช

(เล่ม 1,หน้า 6)

ถ้าผู้ใดยังขึ้นเป็นกบดขัดขวางก็ชื่อว่าไม่นับถือเจ้าแผ่นดินใหญ่ทั้งสองฝ่าย จึงค่อย
ช่วยกันคิดอ่านปราบปรามเสียให้จงได้

(เล่ม 1,หน้า 85)

จึงได้คิดอ่านเตรียมที่จะยกไปรบกับญวนตั้งบอกเข้ามาแต่ก่อนนั้น

(เล่ม 1, หน้า 34)

...แต่กำชับให้สงบรอฟังการที่แม่ทัพออกมาคิดอ่านว่ากล่าว อย่าเพื่อคืนตามกัน

(เล่ม 1, หน้า 37)

...จึงคิดอ่านนัดหมายกับเธอ ให้ลงมารับสุพรรณบัฏที่เมืองกำแพง... ถึงจะไป
กำหนดนัดหมายการอภิเสกก็คงจะกำหนดต่อเดือน ๔

(เล่ม 1, หน้า 75)

ข้าพเจ้าขอหารือชี้แจงโวหารคำไทยที่ใช้ในหนังสือ

(เล่ม 1, หน้า 94)

พวกเชียงใหม่ยังคิดอ่านติดตามไปรบสู้กันอยู่

(เล่ม 3, หน้า 15)

เพราะมีความชอบที่ได้คิดอ่านเจรจากับอังกฤษ อเมริกัน และฝรั่งเศส

(เล่ม 3, หน้า 16)

จะว่ากล่าวเจรจาไปก็ยากอยู่

(เล่ม 3, หน้า 89)

จะมีเครื่องมือแปลกลประหลาดไปอย่างไรบ้างให้คิดอ่านว่าเรียนมา หามา

(เล่ม 3, หน้า 161)

คิดอ่านโต้ตอบกับเขาให้ดีเถิด อย่าให้เสียราชการไป

(เล่ม 3, หน้า 181)

เจ้าคุณพุดจาโถ่ถามเขาว่าตัวเขาเอง ฤาคนอื่นคนไหนเป็นเอเยนซ์ของพระพิเทส

พานิช

(เล่ม 1, หน้า 25)

...จะได้ดูแห่ด้วยกันพุดจาโถ่ถามกันถึงการเก่า ๆ สบาย ๆ ดึกว่า

(เล่ม 1, หน้า 158)

ฟังคุกกี้ถ้วนถี่เรียบร้อยอยู่แล้ว

(เล่ม 2, หน้า 68)

ขอแจ้งความหารือมายังท่านผู้เป็นประธานผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน

(เล่ม 2, หน้า 91)

ให้มีอำนาจเพื่อจะได้โต้ถามหารือขอฟังการต่าง ๆ ที่ควรจะฟัง

(เล่ม 2, หน้า 183)

และซึ่งลอร์ดกาเลนคอนซีแจงอธิบาย ว่าการทำสัญญาไม่ประสงค์อะไรนักคอก
(เล่ม 3, หน้า 87)

เจ้าและพระยาพระยาพระเขมรทั้งสองพวกนี้ต่างคนต่างว่ากล่าวโทษกัน และ
ว่ากล่าวอ่อนน้อมเข้ามา...เมื่อผู้ครองฝ่ายฝรั่งเศสจะพูดจาไปตามประการใดบ้าง ก็จงบอกเล่าให้เขา
ฟัง

(เล่ม 3, หน้า 171)

ที่จะมีใครมาเกียดล้อมยินยอมทำสัญญาเหมือนครั้งก่อนเห็นจะไม่มี...

(เล่ม 1, หน้า 9)

เพราะฉะนั้นใจฉันรักแต่การเกียดล้อมเจ้าโถมให้ได้มาโดยนวล

(เล่ม 1, หน้า 13)

การงานที่จะรักษาเมืองอุคงมิไชยไว้จนกองทัพไทยไปทางบกจะได้ว่ากล่าว
ไถด่เกียดให้การเป็นเสรีจะต้องการอีกเท่าใด

(เล่ม 1, หน้า 36)

แล้วให้หาตัวนายกบถออกมาว่ากล่าวเกียดล้อมจะให้การสงบ

(เล่ม 2, หน้า 66)

จะก่อเหตุให้เขาขัดเคืองกันให้เขาเสียใจไม่ต้องการ เป็นแต่เอาใจเจ้าโถมไว้เถิด

(เล่ม 2, หน้า 117)

จึงขอมาวาขอให้ทูตไทยได้ เอ็นอุอนุเคราะห์มิสเตอร์ปากส์กับเมียด้วย

(เล่ม 2, หน้า 204)

ชาวลังกาอินดิยอมพร้อมกับผู้ครองข้างอังกฤษ

(เล่ม 3, หน้า 43)

ผู้ใดจะเป็นที่สนิทคุ้นเคยกับข้าพเจ้ามากกว่าเธอมีฤา

(เล่ม 1, หน้า 80)

ก็การที่เมืองเขมรปฏิบัติหัดพันกับกรุงเทพฯ... การที่เมืองเขมรปฏิบัติหัดพัน
กับไทยอยู่อย่างไรแต่ก่อนมานั้น เป็นที่รู้อยู่ด้วยกัน... ว่าการทั้งปวงซึ่งปฏิบัติหัดพันกันนั้นลงเป็น
หนังสือสัญญา

(เล่ม 1, หน้า 83)

ตั้งแต่คำคนเป็นอันมากที่คุ้นเคยเข้าออกทำราชการในพระบรมมหาราชวังนี้ก็คิด
ก็จะได้ความจริงคอก

(เล่ม 2, หน้า 51)

ความครั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับผู้ที่รับเอาชื่อย้ายเหล่านั้นมาชื่อก็หาไม่

(เล่ม 2, หน้า 102)

เพราะที่ผูกพันรักใคร่กับอธิเจ้าจอมภูษิตาที่เป็นหญิงเลี้ยงชื่อลือชาว่ารูปงาม

(เล่ม 2, หน้า 103)

ข้าพเจ้าได้มอบหมายฝากฝังเขาไปแล้ว ในหนังสือของข้าพเจ้า

(เล่ม 2, หน้า 202)

ใครจะได้แต่เกียรติยศให้ราชบุตรผู้เป็นเจ้าเมืองเชียงรุ่งมาค้ำบ่อน้อม

(เล่ม 1, หน้า 12)

นบนอบเคารพแก่พระรัตนไตร

(เล่ม 1, หน้า 127)

อันการอ่อนน้อมค้ำบในโลกลนี้ มีกิริยาทำต่าง ๆ กัน

(เล่ม 1, หน้า 128)

คิดว่าความที่ได้เป็นเจ้าของดินเพราะท่านผู้หลักผู้ใหญ่ค้าขูดทอน

(เล่ม 1, หน้า 189)

ซึ่งกงสุลมาว่าความครั้งนี้ ก็เป็นอ่อนน้อมเรียบร้อยอยู่

(เล่ม 3, หน้า 61)

ผู้ครองฝ่ายข้างไทยได้ไปประพฤติและเจรจาอ่อนน้อมอนุโลมแก่ผู้ครองฝ่าย

อังกฤษ

(เล่ม 3, หน้า 87)

พ่อเพ็งจงได้สงสารเอ็นดู เกิด

(เล่ม 3, หน้า 34)

เขามีปัญญาเถได้ขึ้นมาเห็นลาวเองแล้ว จะคิดอย่างไรอย่าให้มันเสียใจแตกร้างนัก

นั่นจึงจะดี

(เล่ม 1, หน้า 5)

คนก็ตื่นกันกุ่มมูมรบกวนการต่าง ๆ ที่ค้างอยู่มาก

(เล่ม 1, หน้า 218)

การทั้งปวงก็เรียบร้อยดี เป็นปกติไม่ต้องติเตียนกริ้วกราดอะไร

(เล่ม 2, หน้า 67)

แต่ที่เห็นนั้นแนวเขาก็ไม่เป็นแนวไปแท้ ทางที่ก็ไขว้เขวแตกแยก

(เล่ม 2, หน้า 74)

มาว่าด้วยแนวเขานั้นก็ซ้อนซับซ้อนไว้แว้งกันอยู่จริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 76)

ก็เหมือนพวกทูตที่ไปตั้งหกนายนี้ จะมีพวกห้องชักย้ายไขว้เขวไปทางไหน

(เล่ม 3, หน้า 67)

พระศรีสุนทรโวหารทำละเอะนัก เข้าใจผิดไปเขียนเสียที่อื่นต่างหากงมงายชมชาน
เพราะจิ้งไรกินของโสโครกเมียทุกวัน

คิดเอาแต่การดูร้ายจะกดขี่พม่าที่อยู่ในอาณาตนาให้มาต่อผู้ด้วยกัวอาญา

(เล่ม 1, หน้า 8)

อย่าให้การเป็นว่าเราต่อวงอุปราชมหาไชยพี่น้องเขาให้ตายใจ แล้วยกไป
กดขี่ข่มเหงเอาจึงจะควร...ถ้าถอร์คยอนเฮจะมว่ากว่ากกดขี่ข่มเหงไทยอย่างไร จะไม่ยอมให้ทำ

(เล่ม 1, หน้า 45)

ให้ไปเกาะครองจับกุมมว่ากว่าตัวชำระเอาเถิด

(เล่ม 1, หน้า 59)

แต่ถ้าเป็นความฉกรรจ์ถึงพันแทงปล้นชิง ก็คงต้องชำระไปตามความแผ่นดิน

(เล่ม 1, หน้า 64)

ย้ายสี่พันขาว หอบหลักฉัตรนาราชการอยู่

(เล่ม 1, หน้า 65)

ถ้าพม่าไม่มีความกับอังกฤษ ฤาเป็นความก็ว่ากว่าแล้วกันเสียไม่ร้อยหรือยับเยิน

(เล่ม 1, หน้า 10)

ถ้าเราจะว่าจะทำแก่เมืองเชียงตุงยังไม่ได้ในปีนี้เพราะขัดสนผลิตเคืองเสบียงอาหาร

(เล่ม 1, หน้า 10)

แถมจะออกโดยปกติก็ติดขัดขวางทางเข้าบ้างอ่อนไปบ้าง

(เล่ม 1, หน้า 104)

แถมคาบไบบเป็นที่นั่งขุนนางขึ้นก็ อัดแอคับแคบสนามไป

(เล่ม 1, หน้า 157)

คนที่ไปจับตั้งรับอยู่ที่นั่นได้ช่วยกันชื้อแย่งสะกดไว้

(เล่ม 3, หน้า 17)

ให้กงสุตคนนี้มาไม่ดูร้ายขู่เชิญเมืองไทยเป็นเมืองน้อย

(เล่ม 3, หน้า 95)

...อย่างพชนี้แม้ไม่มีเจ้าของเสียหายนต์มตาย ผู้ที่จะทำบุญเห็นว่าพระสงฆ์ชอบใจ
มาก อยากถืออยากใช้ก็ทำขึ้นถวายเป็นการบุญไป

(เล่ม 1, หน้า 222)

ถึงเป็นเจ้าเก่าพศบ้านแพลงเมืองมาจะยากจนขัดสนไปก็ดี

(เล่ม 2, หน้า 36)

จัดการอะไรถูกต้องไม่ตกหน้าเสียหายนต์ม พระบรมมหาราชวังท่านโปรดมาก
นัก

(เล่ม 2, หน้า 68)

ถ้า मैंข้างสำคัญไม่พบในโขลง กลัวจะพากันเสียใจโผล่ไป... จะเป็นที
เสียใจสงสัยไปต่าง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 71)

แค่พานกับกานัน เห็นเป็นเครื่องกะโหลกชำรุดยับเยินแล้วไม่สู้ดี

(เล่ม 2, หน้า 148)

แขนซ้ายและตะคากก็ถลอกชำรุดเป็นแผลเจ็บหลายแห่ง... โสมาวดีพลัดตกทับลง
จึงเจ็บซ้ายออกเสียดไป

(เล่ม 2, หน้า 232)

แล้วยกขึ้นไปตีเข้าขัดส่วยทองพวกนั้นเสียให้ยับเยินเข็ดหลาบสักครั้ง

(เล่ม 3, หน้า 13)

หญิงอีกสามคนยังไม่มีชื่อ เป็นบุตรมารคารองแรงโรเร

(เล่ม 3, หน้า 75)

ข้าให้ผิดตัวไปก็อย่าวิตกอุ่นวายเลย

(เล่ม 3, หน้า 76)

อย่าให้นักเลงคนโกงมันหลอกหลวงได้... อย่ามีความเกียจคร้านแซ่เขื่อน

(เล่ม 1, หน้า 16)

การที่พวกเขมรกำเริบขัดแย้งต่อเรอทั้งสองเป็นเหตุอย่างไรจึงพากันกำเริบโตใหญ่
ได้นักหนา

(เล่ม 1, หน้า 33)

ท่ากงตุลก็ที่จะตกใจอยู่บ้างว่าจะเกิดความ รีบร้อนโต้ตามกันไป ๆ มา ๆ

(เล่ม 1, หน้า 45)

ฝ่ายไทยไพร่บ้านพลเมืองก็จะแตกตื่นวุ่นวาย

(เล่ม 1, หน้า 45)

ปัจจุบันนี้จะได้ตั้งก๊ะพะเอิญให้พวกที่กิดขวางฝ่าฟันกันขึ้นเอง

(เล่ม 1, หน้า 189)

ถ้าท่านทักทาน ฉันทก็ไม่เคยคือถึงขัดขวางเลย

(เล่ม 1, หน้า 190)

ในหลวงก็ไม่ได้ห้ามหวงริษยาอะไรท่านดอก

(เล่ม 1, หน้า 191)

การพยาบาลอาณาตในเหตุเช่นนี้ไม่ควรมิไม่ควรเป็น

(เล่ม 2, หน้า 48)

ด้วยเขาจะอยู่ที่นั่นต่อไป จะเป็นการที่อาณาตจองเวรกับบ้านเมืองสืบไป

(เล่ม 2, หน้า 58)

กถั่วจะเป็นที่วิวาทห่มเถียงกันในระหว่างพวกตัดฝางตัดไม้ขอนแก่น

(เล่ม 2, หน้า 75)

เกิดวิวาทห่มเถียงกันอยู่นาน จนถึงแผ่นดินเข้าจ๊กไกจึงได้เกิดรบกัน

(เล่ม 2, หน้า 84)

พวกนี้โอหังถ้าหาญมากอยู่ ฉันทได้ตั้งให้เอาตัวขึ้นคุกเสียแล้ว

(เล่ม 2, หน้า 90)

พวกที่ไปตีรันท้าก็มีใครว่าถั่วประการใดไม่ ยังทำทายแข็งแรงอยู่ไม่กถั่วใคร

(เล่ม 2, หน้า 97)

ครั้งนี้ให้เงินไปแล้วมันเอาเงินไปซื้อเหล้ากินเมาเข้า ก็ก่อวิวาทห่มววยในวันนั่นเอง

(เล่ม 2, หน้า 102)

แต่เจ้าพระยาภูธราภัยและพระยาศรีสิงหเทพโกธรแค้นชิงชังเธอ...และซึ่งกงสุลว่า
ท่านขุนนางโกธรแค้นชิงชังเธอไปว่ากับฝรั่งเศส

(เล่ม 2, หน้า 112)

ข้าพเจ้าไม่ฟังหวงเกียดกันอะไรเธอเลย

(เล่ม 2, หน้า 115)

ราชศรัทธาก็อยู่ดี เคี้ยวนี้พูดจากถ้าหาญแข็งแรงขึ้นกว่าแต่ก่อน

(เล่ม 2, หน้า 163)

แต่เพราะจีนผู้ถือเข้ามานั้นทำไอ้เอ้เขื่อนแซไป

(เล่ม 2, หน้า 213)

เมื่อรักษามิสเตอร์ฟอเรตก็ทำวุ่นวายยับเยิน เขาไปถึงเกาะห้องคนใช้ ๕-๖ ตัว

(เล่ม 3, หน้า 96)

เป็นแต่จะได้มีเป็นแบบแผนยังยืนไว้

(เล่ม 1, หน้า 83)

เพื่อจะให้มันเป็นแบบแผนตำราสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน

(เล่ม 1, หน้า 128)

จะหาที่ซื้ออาหารเลี้ยงอย่างของสำที่สำแดงชื่อ ๖ อย่าง

(เล่ม 1, หน้า 131)

ทรงตั้งแต่งขึ้นไว้เป็นแบบแผนเลี้ยงอย่าง

(เล่ม 1, หน้า 191)

เพื่อจะให้มันเป็นเลี้ยงอย่างแบบแผนสืบต่อไปภายหน้า

(เล่ม 2, หน้า 152)

แล้วบอกมาพอเป็นอุทาหรณ์ตัวอย่าง

(เล่ม 3, หน้า 30)

คิดว่าเวลานี้ไซ้ที่ไซ้ทางที่จะหาถูกพามียที่สำออสร้านร้อนจะไปเที่ยวพระบาท

(เล่ม 1, หน้า 183)

ได้สู้รบกันบ้างทะเลาะทะเลาะเล็กน้อย

(เล่ม 3, หน้า 15)

แล้วก็พูดหือเขื่ออวดตัวมันว่าแต่ก่อนอยู่เมืองสุโขทัยเป็นคนดีไม่ก่ตัวใคร

(เล่ม 3, หน้า 31)

พวกตั้งกาไปขยงต่อตวงพวกขุดมอญ

(เล่ม 3, หน้า 43)

ข้าพเจ้าไม่คิดเทียบคอกว่าเพื่อเจ้อยิดยาวไป

(เล่ม 3, หน้า 47)

อวดแต่ความรู้วิชาหาของประหลาด ๆ ไปไม่ได้ว่าหยุดหยิบกรบกวอนอะไร

(เล่ม 3, หน้า 58)

ความเรื่องนี้ฉันจะเล่าถวายท่านตามสัจตามจริง แลตามที่ได้ชำระไต่สวน

(เล่ม 1, หน้า 58)

ใคร ๆ จะมาร้องทุกข์อุทธรณ์จะขอถอนมาชำระเสียเอง

(เล่ม 1, หน้า 61)

จะให้จุฬาลงกรณ์บอกความแค้นก็เป็นเป็นความเล็กน้อยจะเป็นฟ้องร้อง
กล่าวโทษขุนนางไป

(เล่ม 1, หน้า 63)

พระยามหาอำมาตย์ ซึ่งไปอยู่พระพุทธรบาทชำระสืบสาวเอาตัวผู้ร้ายให้จงได้

(เล่ม 1, หน้า 68)

เมื่อไปฟ้องร้องว่ากล่าวที่โรงศาล จำศาลไม่รับ

(เล่ม 2, หน้า 32)

ก็จะว่ากล่าวชำระให้เห็นเท็จจริงผิดชอบโดยยุติธรรม...ก็จะทวีครองอนุเคราะห์

โดยสมควร

(เล่ม 2, หน้า 37)

กรมพระนครบาลเมื่อรู้ความคั่งนี้แล้วควรจะสืบสาวติดตามเอาตัวอ้ายผู้ร้ายให้ได้

โดยเร็ว

(เล่ม 2, หน้า 93)

การที่เป็นคั่งนี้ก็เป็นทีสงสัยไปว่าเป็นค้ำววาสนานายจร จึงเก็ยจกร้านเพื่อจะ

ต่อว่าไปตาม

(เล่ม 2, หน้า 95)

จะสืบซักไปตามกลางทางก็ไม่มีที่สืบได้จนัดจึงงครอไว้ ครั้นมาถึงกรุงเทพ ฯแล้ว
ชำระไถ่ถามกันออกไป

(เล่ม 2, หน้า 97)

ครั้นชำระสืบสาวไปก็ได้รับความอยู่แห่งหนึ่ง

(เล่ม 2, หน้า 102)

ครั้นกลับมาไถ่เอียงไปตามได้ความท้าวสมศักดิ์ว่าขียนยัน

(เล่ม 2, หน้า 147)

ได้ให้หนังสือไปถึงบิดาฉบับหนึ่ง ว่ากล่าวชักโยงให้ช่วยอนุเคราะห์

(เล่ม 2, หน้า 205)

ฝ่ายไพร่เมืองไกล ๆ จะมีวิสัยมาฟ้องร้องอุทธรณ์เข้าบ้านผ่านเมืองก็ไม่มี

(เล่ม 3, หน้า 14)

ให้ท่านชำระจัดแจงเสียให้ดีให้สบาย

(เล่ม 3, หน้า 99)

ข่าวไพร่พวกห้องของคนเป็นผู้คิดแท้ ก็เห็นจะไม่กล้ามาร้องกล่าวโทษ

(เล่ม 1, หน้า 60)

เจ้านายที่พระเจ้าอยู่หัวทรงรับทรงส่งเองนั้นอยู่ยั้งยืนยงยาว

(เล่ม 1, หน้า 157)

จะไปชันรื้อโกธโกธเท่าไรทางไหนก็ได้ว่าไปด้วนดี

(เล่ม 1, หน้า 190)

เมื่อไม่มากมายเหลือหลอมนักเหมือนอย่างพวกหม่อม ไกรสรแล้วก็เป็นดี

(เล่ม 1, หน้า 61)

ปีนี้น้ำมาก ที่หลังพลับพลาเป็นบึงใหญ่โตกว้างขวาง

(เล่ม 2, หน้า 6)

จัดแจงต้อนรับให้ที่อยู่ที่กินนั้น พร้อมเพรียงบริบูรณ์พอเป็นที่ชอบใจ

(เล่ม 2, หน้า 36)

จะแหม่นขำแหม่นอนหรือไม่แหม่นขำแหม่นอนนั้น ตัวท่านได้มาพบข้าพเจ้าน้อยวันนัก
เห็นจะสังเกตเอาเป็นแน่ไม่ได้

(เล่ม 2, หน้า 51)

ดูเหมือนเมืองไทยไม่มีเจ้านายที่เป็นเชื้อสายสืบราชตระกูลครอบครองอาณาจักร
โดยยุติธรรมที่องแท้ คังนี่เลย

(เล่ม 2, หน้า 95)

และเป็นคนชื่อตรงเที่ยงธรรม งงคิดอ่านว่าไปให้ลอร์ดคาเรนคอนคี่ใจเกิด

(เล่ม 3, หน้า 95)

ครั้นภายหลังได้ยินว่า ไปซัดใจดวงตัยกันขึ้น

(เล่ม 1, หน้า 71)

ถ้าจะมีผู้ใดมาคิดคดางแคงงงตัย ... ถ้าผู้ใดวิตกตงตัยไปดังนี้ การไม่ต้องกับสิ่งที่เป็นแท้เป็นจริงเลย

(เล่ม 1, หน้า 80)

แต่การที่พูดไปว่าอะไรก็ เซ็งแซ่มีฉาวแล้ว ใคร ๆ เขาก็รู้

(เล่ม 1, หน้า 118)

อนึ่งในกิริยาอธิบายถกก็ไม่ต้องกัน

(เล่ม 1, หน้า 129)

ฝ่ายขุนรัตนานุจิตรนายห้างช่างทองนั้น
เดินเหินวิ่งเต้นมาก

ก็บอกยกความชอบตัวมาว่าตัวช่วย

(เล่ม 2, หน้า 130)

เธอจะได้เข้าออกอยู่กินได้ตามสบายใจ ... เธอให้คนเดินเหินออกไปมาอยู่

(เล่ม 3, หน้า 10)

จับคนสูบฝิ่นแก่อื่นนั้นเกล้าคดองแข็งแรง

(เล่ม 1, หน้า 59)

แต่กระหม่อมฉันสาละวนไขว่ไขว่ช่วยการทำงานต่าง ๆ อยู่

(เล่ม 2, หน้า 146)

ก็อาการเป็นเช่นนี้จะมิมา เพราะชราคร่ำคร่า

(เล่ม 1, หน้า 102)

จะขึ้นไปพระบาทไปทำบุญให้เต็มศรัทธาก็เป็นคนแก่เฒ่าชรา

(เล่ม 1, หน้า 178)

ก็เมื่อเป็นดังนี้ กรมวงษาเป็นผู้แก่เฒ่าชราโรคร้ายมาก ถึงตัวเป็นหมอกก็ย้อหวั่น
ความสูญไปไม่ว่าอะไร

(เล่ม 2, หน้า 103)

จะเห็นได้ว่าการซ้อน 2 กลุ่มคำซ้อน เช่น ยังยืนยิบยิว หรือการซ้อนคำเดียวกับ
คำซ้อน เช่น ยุติธรรมเที่ยงแท้ หรือการซ้อนคำซ้อนกับคำเดียว เช่น พร้อมเพรียงบริบูรณ์ เป็น
การซ้อนคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันเป็นชุดคำ ช่วยเน้นย้ำความหมายให้แจ่มชัด ขยายความ
เสริมความแก่กัน และการซ้อนคำที่มีลักษณะของความต่อเนื่องก็ช่วยให้การสื่อสารมีความหมาย
มากขึ้นไม่ต้องอธิบายมาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่ทรงใช้คำซ้อนประเภทนี้มาก ซึ่ง
สอดคล้องกับรูปแบบการสื่อสารของพระราชหัตถเลขาที่มุ่งเน้นที่จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและ
ชัดเจนแก่ผู้รับสารให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.2.2 การซื้อคำหลายกลุ่มคำ

การซื้อคำหลายกลุ่มคำ เป็นการนำคำ หรือ กลุ่มคำ มากกว่า 3 หน่วยมาเรียงต่อกันในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การซื้อสัมผัส การซื้อสลับและการซื้อซ้ำ กลุ่มคำที่นำมาเรียงต่อกันนั้นเป็นคำที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกัน หรือเป็นคำที่มีความหมายไม่เหมือนกันแต่เป็นคำหรือกลุ่มคำที่ทำให้เห็นการกระทำที่ต่อเนื่องด้วยวิธีการซื้อคำแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นลีลาภาษาในการเน้นย้ำความคิด อารมณ์ความรู้สึกให้แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่

วิสัยราษฎรไพร่บ้านพลเมือง ๆ เขาก็ดีเราก็คดี ก็ยอมคอบที่จะหวาดหวั่นพรั่นพรึง
ด้วยภัย ๓ ประการ

(เล่ม 1, หน้า 3)

เว้นไว้แต่เขาที่มาแต่ บ้านอื่นเมืองไกลบ้านใหญ่เมืองโต มีทุนมีรอนมามาก

(เล่ม 1, หน้า 34)

ไม่มีสติปัญญาที่มันจะเทียบเคียงคิดเห็นระลึกบุญคุณของเรา

(เล่ม 1, หน้า 5)

ในหลวงได้ให้รางวัลเงินชั่งห้าบาทตามสิบแต่ซื้อผ้าเป็นรางวัล เพราะมันซื้อด้วย
มันคงซื้อตรงต่อแผ่นดินจริง ๆ ไม่ทรยศ

(เล่ม 1, หน้า 195)

พวกนี้พวกหนึ่งแล้วเป็นพวกเอาชื่อย้ายเหล่านี้มาชมเชยเชิดชูยกบุญของคุณในวัง
นี้

(เล่ม 2, หน้า 102)

หลวงสยามานุเคราะห์เป็นพวกไทยแท้ มาแต่ครั้งไทยไปเมืองลอนดอน
กอดอแนตพิศรู้ว่าชาวมิถกคิงรักภักดีซื่อสัตย์ต่อไทยจริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 107)

ทูตที่ไปได้การก็ไม่ได้การก็เขาก็จะกลับมาแล้ว ว่ากล่าวเอาใจเกอ็ยไก่อ่งเฝ้าโอม
แก่พระสยามบูรานูรักษ์ ขุนรัตนานูจิตร บาดหลวงสุวิตและกับตันคานินเอนวินเซอร์ไว้ให้ดี ๆ

(เล่ม 2, หน้า 132)

ข้าฯ ขออวยชัยให้พร ยอมอนุญาตมา ให้ท่านมิไชกษัย

(เล่ม 2, หน้า 141)

ขุนนางพนักงานเครื่องราชบรรณาการทั้งสอง และถ้ามพนักงานพวกนี้มีความ
ศรัทธาโมฆะเป็นเอกจิตเอกฉันท์แก่กัน

(เล่ม 2, หน้า 184)

เมื่อรีคนาทาแน่นเข้าก็จะเห็นเป็นอันทำให้ร้อนรนไป จะเป็นเหตุให้แตกร้างเสียใจ
หม่นหมอง

(เล่ม 1, หน้า 4)

อย่าทำให้ท่านที่เป็นใหญ่ในแผ่นดินขัดเคืองเกรี้ยวกราดชิงชังได้

(เล่ม 1, หน้า 16)

ถ้าเป็นไมตรีกับญวนๆ ก็ ว่ากล่าวข่มขี้ต่างๆ ขยำกวนเอาโรคเอาเปรียบข้างปลายเขต
ปลายแดนฝ่ายเหนือไทย

(เล่ม 1, หน้า 22)

อย่าให้มีความขัดเคืองขุ่นข้องหมองหมางกันเพราะสิ่งของเด็ก ๆ น้อย ๆ

(เล่ม 2, หน้า 150)

ครั้นจะยอมก็จะต้องเสียใช้ค่าทุนทรัพย์ที่ยกมามากมายนัก ไม่มีเงินจะใช้จึงต้อง
ดูกะกะทำหายไป

(เล่ม 1, หน้า 8)

เพราะตัววัดถายังคือคิงบอกรบยัดขวางอยู่ที่เมืองพระตะบองหามาไม่

(เล่ม 1, หน้า 28)

มีหนังสือเข้ามาต่อว่าไต่ถามแต่ห้ามปรามฝ่ายเราไม่ให้ทำกับเชียงตุง

(เล่ม 1, หน้า 11)

ถ้าจะทำแก่เมืองเชียงรุ่งด้วยวิบริบร้อนอุกรรบกวนไม่มีเหตุที่ควรก็ด่วนทำ ฉันทนิก
อาชอศฐแก่พวกลาวถือนั้นจะติเตียน

(เล่ม 1, หน้า 14)

คงไม่พ้นผู้หญิงวิงวอนสาออยอ่อนให้พาไปพระบาทแต่สักคนหนึ่งเลย

(เล่ม 1, หน้า 177)

ไม่ศรัทธาไม่เชื่อในพระบาทอย่างหนึ่ง จึงไม่กล้าอ่อนวอนสาออยรบให้พาไป

(เล่ม 1, หน้า 179)

ถ้าที่ไหนแห่งใดเกิดความวิวาทดิ้นพันแทงปล้นตีชิงวิ่งราวศคมกัน มีผู้ฟ้องร้อง
บอกเล่าก็ดี สิบรู้ก็ดี

(เล่ม 1, หน้า 59)

ย้ายถิ่นนี้ไปปล้นชิงวิ่งราวคุมแหงราษฎรซึ่งขึ้นพระพุทธบาท

(เล่ม 1, หน้า 65)

ถ้ามีผู้ บุกรุกอุทอาจเข้ามาก่อการทะเลาะวิวาทตีรันฟันแทงในรั้วในกำแพงที่ดินฐาน
บ้านของใคร

(เล่ม 3, หน้า 54)

เมื่อบ้านเมืองเป็นปกติ ไม่มีศึกเสื่อเหนื่อได้ มีภัยต้องแตกแดนกระจัดพรัดพราย
ดังครั้งกรุงเก่าเสียแก่พม่ามันแล้ว ไม่ควรจะแพลงพัดพรัดพรากจากกันนานดังนี้เลย

(เล่ม 1, หน้า 254)

ไปราชการทัพครั้งนี้ก็เห็นเป็นผู้มีอุตสาหเห็นแก่ราชการจริง ๆ ไม่แสร้ง
เพียงหลึกหนีการงาน

(เล่ม 2, หน้า 47)

ก็จะเป็นที่เสียใจเห็น ไปว่าข้าพเจ้าอาฆาตพยายบาทองเวรเพราะเรื่องความที่ฟ้อง
พระยาดาก (เกิด) คนเก่า

(เล่ม 2, หน้า 48)

ตัวกระหม่อมฉันก็ไม่ยากจนคันแค้นขัดสนคอก

(เล่ม 2, หน้า 161)

ด้วยพระศรีสุนทร ไวหารมักพินเพื่อนไหล่เอื้อเอื้ออยู่เป็นธรรมดา

(เล่ม 2, หน้า 207)

จึงแต่งให้พระยาพระเขมรที่ ศักดิ์ชื่อควรเชื่อถือไว้ใจได้ว่าจะไม่เอาใจไปเพื่อแม่แก่
พวกสนองโต

(เล่ม 1, หน้า 36)

ขอให้แพทย์หมอผู้มีสติปัญญาแถบนครภรรยาผู้ใช้ ปรีชาคิดอ่านคริครองดูตามคำ
ที่ข้าพเจ้าว่า

(เล่ม 1, หน้า 115)

ขอให้คิดอ่านแนะนำสั่งสอนข้าพเจ้า การสมควรอย่างไรจะทำตาม

(เล่ม 1, หน้า 154)

ทั้งเจ้าทั้งขุนนางท่านก็มีสติปัญญาคิดอ่านทำนุบำรุงแผ่นดินอยู่ โดยรอบคอบ

(เล่ม 1, หน้า 197)

ด้วยพระองค์เจ้าปัทมราชเสด็จเข้ามาเสวยในกรุงเทพฯ คิดอ่านว่ากล่าวเจ้าโสมไว้ให้
คืออย่าให้เสียใจ

(เล่ม 1, หน้า 292))

พระยาราชวราณฤถจงคิดอ่านว่ากล่าวไถ่ถอนเสียให้คืออย่าให้เป็นที่ร้าวฉานได้

(เล่ม 2, หน้า 57)

จงว่ากล่าวเจ้าโสมเอาใจไว้อย่าให้กระดาก ด้วยเขาจะอยู่ที่นั่นต่อไป

(เล่ม 2, หน้า 58)

ท่านทั้งปวงจะได้ตั้งหน้าคิดอ่านจัดแจงพูดจาว่าขานในสมควรแก่ประสงค์ของ
ราชการแผ่นดินฝ่ายเดียว ไม่ต้องແแหเหยยวิตกระวังหลัง

(เล่ม 3, หน้า 48)

ที่จริงการแผ่นดินเป็นความคิดสติปัญญาอุทธานามาวังหน้าหมด

(เล่ม 3, หน้า 107)

การที่นั่นไฉน ๑ ก็ผันแปรเลื่อนไหลไปมาอย่างนี้ ก็เป็นปกติของเมืองไทย

(เล่ม 1, หน้า 79)

ไปอยู่นอกกรุงด้วยไม่ได้ทุกเวลาในหลวงโปรดนั้น ไม่ผิดกฎหมายแบบแผน
เขียงอย่างธรรมเนียมแผ่นดินเลย

(เล่ม 1, หน้า 187)

ท่านจัดแจงเป็นเรือรบเรือพระที่นั่ง พระราชทานชื่อว่าเรือพระที่นั่งมงคลราชปักษี
จัดแจงสะอาดสะอาดอันงามหมดจดดัดนักหนานำรักนำชม ท่านเสด็จลงไปทอดพระเนตรการทำเอง
ทุกวัน

(เล่ม 3, หน้า 24)

พระยาธัญญาเห็นว่าตนคิดต้องอย่างที่ดินบังคับให้เข้าให้ชำระสิบสวนจับกุม

(เล่ม 1, หน้า 62)

เกตุออกเธอจะสำคัญไปว่าข้าพเจ้าจะวางการที่คุ้นเคยกับเธอเสียแล้วแลมาชักโวหาร
ใหม่ เป็นดังแตกตันประชันประชิดไป... แล้วแต่ประชิดประชันตันแตกแก่เธอ เพราะฟังอำนาจอื่น
ทุกอย่างไป

(เล่ม 1, หน้า 97)

อาการที่คนเป็นวงเวียนมีคหน้ามีดวงวิงวอยเรียกว่าลมนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็น
เพราะเสมหะแต่โลหิตแค่นั่นเข้า

(เล่ม 1, หน้า 102)

ได้เกิดเพื่อนแฉวงเวียนเทียนคนอื่นแฉอะไร ๆ ไปต่าง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 102)

ถ้าเพลิงไหม้มากไป ราษฎรก็จะโทษว่าข้าพเจ้าแฉคร่ำคร่าอ่อนแอไม่แข็งแรง

(เล่ม 3, หน้า 25)

ขุนหลวงขุนวังแฉคร่ำคร่าพอมโซเซไม่แข็งแรงใจเขลา ได้เป็นขุนหลวงเพราะ
เป็นพี่วังหน้า

(เล่ม 3, หน้า 105)

ขอถวายอภิวันท์นอบน้อมนมัสการนบขอบเคารพกราบไหว้คำนับน้อมด้วยไตร
ทวาร นบขอบเคารพแต่พระรัตนไตร

(เล่ม 1, หน้า 127)

ถ้าแล้วทุกบ้านทุกเรือนมีแต่บรรเลงทำเพลงเสกการศฤกษานอนอยู่เป็นนิตย์

(เล่ม 1, หน้า 181)

ใหญ่ก็เป็นความผิดทำไปตามภาษาใจลาวชาวบ้านนอก ไม่รู้จักผิดชอบใหญ่
น้อย
ต้นถึกหนาบงอะไร

(เล่ม 2, หน้า 48)

ตัวข้าพเจ้าหรือท่านผู้ใดที่เขาว่าเป็นเจ้าแผ่นดินนั้นและมาผู้ตั้งเสียดะเกษที่เร่งรัด
ไปทุกสิ่งทุกอัน

(เล่ม 2, หน้า 50)

ให้กำชับกันว่าราชการบ้านเมืองรักษาเขตแดนพระราชอาณาจักรในหัวเมือง

(เล่ม 2, หน้า 47)

ข้าในกรมและศิษย์วัดแก่คนก็จงนัดหมายให้ตกลงกันเสียบียงอาหารของขบของฉัน
อะไรจะต้องการ โปรดให้จัดแจงด้วย

(เล่ม 2, หน้า 87)

ลงไปฉลองวัดคราวนี้ ๕ วัน ทั้งเวลาฟังเทศน์สวดมนต์ เวลาเลี้ยงพระเวลานั่ง
พับปลา

(เล่ม 2, หน้า 81)

ท่านจะปรึกษาพร้อมกันให้จัดอำทำโทษเร่งรัดเกาะครองหม่อมเจ้าเราไร หรือจะให้
ตัดสินประการใดก็จะทำตามคำท่านทั้งปวง

(เล่ม 2, หน้า 33)

จะเห็นว่าลักษณะของการซ้อนคำและกลุ่มคำหลายคำนี้เป็นลีลาภาษาที่โดดเด่นอย่างหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงต้องการเน้นย้ำข้อความซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันเป็นชุดคำ และให้มีลักษณะต่อเนื่องกันไป คำและกลุ่มคำที่นำมาใช้มีความสัมพันธ์กันทางความหมายที่ใกล้เคียงกันและความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเป็นอย่างดี การซ้อนคำหลายกลุ่มคำแสดงให้เห็นถึงน้ำเสียงที่ทรงเน้นหนักสิ่งที่เกิดขึ้นแสดงความเห็นและความรู้สึกอย่างชัดเจน เช่น พระยาศรีสุนทรโวหารพินเพื่อนไหลเอ่อเออะเทอะนัก แสดงอารมณ์โกรธที่พระยาศรีสุนทรโวหารไม่รับผิดชอบในการทำงาน การซ้อนคำหลายกลุ่มคำสร้างด้วยวิธีการต่าง ๆ ร่วมกันได้แก่ การซ้อนสัมผัส การซ้อนสลับและการซ้อนซ้ำ การใช้สัมผัสทั้งสัมผัสสระและพยัญชนะทำให้เกิดความเด่นของข้อความ เช่น แดกดันประชันประชด ประชดประชันดันแดก วิงเวียนเวียนกลั่น แดกแดกกระจัดพริศพราย แผลงพริศพริศพรากจากกัน การซ้อนคำหลายกลุ่มคำยังเป็นการสร้างภาพที่ชัดเจนแก่ผู้รับสาร เช่น วิวาทตีรันฟันแทงปล้นตีชิงชิงวิ่งราวสดม ซึ่งให้ภาพของการกระทำอย่างชัดเจนและต่อเนื่องเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมแก่ผู้รับสารให้ได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างดี การซ้อนคำหลายกลุ่มคำสะท้อนให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นผู้คิดอย่างรอบคอบถ้วนถี่รอบในเรื่องต่าง ๆ มากมายและแสดงออกแก่ผู้รับสารอย่างชัดเจน

1.2.3 การซ้อนความ

การซ้อนความหมายถึง การนำ คำ กลุ่มคำ หรือ วลี มาเรียงต่อกันเพื่อเสริมความหมายให้แก่กันในลักษณะที่เป็นการแปล การอธิบาย ขยายความแก่กัน หรือเป็นการแสดงผลที่ ต่อเนื่อง ปรากฏในพระราชหัตถเลขา ได้แก่

ฎาหนังสือเคยส่งมาตามระยะทางจะมีคนร้ายขัดขวางไม่ให้นำถึง

(เล่ม 1, หน้า 70)

เป็นที่ให้คำนึงว่าพวกตนเองโตจะเกลี้ยกล่อมกันสกัดหนทางปิด

(เล่ม 1, หน้า 28)

ครั้งมาเมื่อกรุงธนบุรีพระสงฆ์ผู้รู้หลักนักปราชญ์มาอยู่มาก

(เล่ม 1, หน้า 164)

เป็นเหตุฉนั้นใดถึงหัชนิข้างชาวบ้านก็เกลียดอายหายนับถือมานานแล้ว

(เล่ม 1, หน้า 223)

แก้พื้นขึ้นบ้างแล้วก็กลับหอบหนักไป จนชุดโครมฉีกกำลังขาดใจ

(เล่ม 1, หน้า 42)

ถอร์คยอนเฮเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์อำนาจมาก เป็นขุนนางผู้ใหญ่ ได้บังคับเรือรบในทะเลอินเดียหลายลำ วรรณบรรดาศักดิ์อำนาจสูงกว่ากงสุล

(เล่ม 1, หน้า 45)

พวกเมืองอุคงมิไชขนเอาไปให้เป็นกำลังแก่เขมรเมืองป่าสักพระตระพัง ที่สวามิภักดิ์สมัครจะเข้าด้วยแต่ก่อนนั้นเสียเกือบหมดแล้วฤา

(เล่ม 1, หน้า 35)

ลมหายใจออกเป็นด้นย่อมใสโครกไม่สะอาด

(เล่ม 1, หน้า 101)

ได้ยืนว่าในลังกาเก่าแลเมืองทมิฬก็ถือ เมื่อเจ้าแผ่นดินเสด็จออกไปที่ใด ๆ นอกเมืองนอกวัง ราษฎรที่พบเสด็จต้องพียงพาบก้มศีรษะราบกับแผ่นดินเงหน้าขึ้นไม่ได้

(เล่ม 1, หน้า 130)

อนุমানคิดดูเห็นว่าในกรุงเทพฯ พื้นดินขึ้น น้ำแล้งต้นไม้ใบไม้ร่วง

(เล่ม 1, หน้า 175)

กรมหลวงเทเวศร์วัชรินทร์ชำระได้เป็นสัตย์นั้น ก็เป็นความฉกรรจ์โจ่งแก่กัณโณ

เขา

(เล่ม 2, หน้า 103)

ก็ชายวันชายโต อ่อนกว่าเขาก็ปีเถ่าถึงโง่งงไม่มีสติปัญญา มือเท้าเขาก็ใช้ราชการ

ได้

(เล่ม 1, หน้า 55)

ไทยสามคนนี่คือไม่มีที่ติเตียนอะไร แต่ว่าหากินยากอดกัดบ่นออกแอดไป

(เล่ม 2, หน้า 117)

มิสเตอร์ยอนเฮเวป่วยอยู่ไม่ผู้สบาย

(เล่ม 3, หน้า 91)

การซื้อความนั้นจะมีสาเหตุและสาขายยเสริมความกันอยู่ เช่น ขัดขวางไม่ให้มา ถึง ขัดขวางเป็นสาเหตุ ไม่ให้มาถึงเป็นส่วนขยาย สกัดหนทางปิด สกัดเป็นสาเหตุ หนทางปิดเป็นส่วนขยาย การซื้อความมีลักษณะของการแปลความเช่น หากินยากอดกัด อัดกัดเป็นสาเหตุ หากินยากเป็นส่วนของการแปลความ ผู้รู้หลักนักปราชญ์ นักปราชญ์เป็นสาเหตุ ผู้รู้หลักเป็นการ

แปลเสริมความ โศครกไม่สะอาด โศครกเป็นคำหลัก ไม่สะอาดเป็นการแปลความ การซ้ำที่มีความเป็นการเสริมความหมายให้มีความต่อเนื่อง เช่น ชุดโชมอินกำลังขาดใจ การซ้อนความเป็นอภิลิลาภาอย่างหนึ่งในการเน้นย้ำความหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้น เป็นการเพิ่มน้ำหนักของข้อความ อีกทั้งยังมีความต่อเนื่องของแต่ละความซึ่งสามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้รับสารได้อย่างดี

จากการศึกษาการซ้อนคำและซ้อนความเพื่อการเน้นย้ำในพระราชหัตถเลขาซึ่งเป็นลิลิตภาษาที่โดดเด่นของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เห็นว่าผลอันเกิดจากการซ้อนคำและซ้อนความเหล่านี้เป็นการช่วยเน้นย้ำความหมายให้แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น การซ้อนคำและซ้อนความทำให้สารที่สื่อออกไปสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแก่ผู้รับสารได้อย่างดี โดยการสร้างคำด้วยวิธีการต่าง ๆ ประกอบกันทั้งการซ้อนสัมผัส การซ้อนสลับและการซ้อนซ้ำ ทำให้ข้อความมีความเด่นขึ้นมาและช่วยสร้างความชัดเจนแก่สารเช่นกัน นอกจากนี้การซ้อนหลายกลุ่มคำยังแสดงให้เห็นน้ำเสียงเน้นย้ำเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ช่วยประการหนึ่ง

2. การสร้างคำโดยการซ้ำคำ

คำซ้ำ คือ คำคำเดียวกันนำมาถ่าว 2 ครั้ง มีความหมายเน้นหนัก หรือบางที่ต่างกันไปกับคำเดียวเพียงคำเดียว (บรรจบ พันธุเมธา, 2537:100) การซ้ำคำนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การซ้ำคำเดียว และการซ้ำเป็นคู่ ๆ หรือหลายคู่ จากการวิจัยนี้พบว่าการซ้ำคำแสดงถึงการเน้นย้ำความหมายอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่กล่าวถึงนั้นมีความสำคัญ นอกจากนี้การซ้ำคำยังแสดงให้เห็นน้ำเสียงของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย คำซ้ำที่นำมาศึกษานั้นเป็นคำที่แสดงน้ำเสียง อารมณ์ความรู้สึกของพระองค์ที่แสดงให้เห็นความมั่นพระทัยหรือการยืนยัน การซ้ำคำแสดงถึงการเน้นย้ำความหมายและแสดงความต่อเนื่องของบริบทที่พระองค์ต้องการ สื่อสาร อีกทั้งการซ้ำคำบางคำจะแสดงน้ำเสียงที่ไม่พอพระทัย ฉุนเฉียว การซ้ำคำจึงเป็นลิลิตภาษาและวรรณศิลป์ในการสื่อสารของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างหนึ่งจากการศึกษาพบว่า ในพระราชหัตถเลขาพบว่าการการซ้ำคำดังนี้

2.1 การซ้ำคำคำเดียว

การซ้ำคำ 1 คำที่สำคัญซึ่งแสดงลิลิตภาษาวรรณศิลป์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการแสดงการเน้นย้ำความหมายและความต่อเนื่อง เลือกศึกษาจากคำที่เห็นว่าทรงใช้มากที่สุด คือ จริง ๆ และ เนื่อง ๆ

จริง หมายถึง แน่; แท้,ไม่ปลอม; เป็นอย่างนั้นแน่แท้ไม่กลับเป็นอย่างอื่น, ไม่เท็จ, ไม่โกหก, ไม่หลอกลวง; เป็นไปตามนั้น (พจนานุกรม,2534:134) คำว่าจริงเป็นการแสดงความหมายเพื่อเน้นย้ำยืนยัน ซึ่งเฉพาะและแสดงความสำคัญของเรื่องนั้น ๆ เช่น

บางคนที่มีราชการเป็นธุระท้าวจริง ๆ ก็คงจะเป็นคล้ายกัน

(เล่ม 1,หน้า 2)

จงคิดอ่านเองแล้วคิดอ่านตรึตรงแต่กับเจ้าพระยามราชที่จะเป็นเพื่อคิดได้
ราชการจริง ๆ นั้นเกิด

(เล่ม 1,หน้า 6)

การที่เราประสงค์จะเอาไชยชนะแกเมืองเชียงตุงนั้นก็เป็นการเข้าช่องแคบ อยู่ใน
ระหว่างจ๋ามัดเข้าเฉพาะในปีนี้จริง ๆ

(เล่ม 1,หน้า 9)

ถึงความที่จะไปดอนมาซาระก็จะไม่ช้าใคร จะซาระโดยซื่อสัตย์สุจริตจริง ๆ

(เล่ม 1,หน้า 60)

ข้าพเจ้าว่าตามเห็นจริง ๆ

(เล่ม 1,หน้า 81)

ข้าพเจ้าคาดจิตเห็นใจเธอแต่พระยาพระเขมรผู้ใหญ่อู่หมคจริง ๆ

(เล่ม 1,หน้า 82)

พระยามนตรีสุริยวงษ์คนทั้งปวงย่อมรู้ว่าเป็นญาติอันสนิทของข้าพเจ้าจริง ๆ

(เล่ม 1,หน้า 86)

ถ้าข้าพเจ้าไม่ป่วยไข้ จริง ๆ แล้วคงจะขึ้นไปโดยสุจริต

(เล่ม 1,หน้า 160)

เพราะมันซื่อสัตย์มันคงซื่อตรงแต่แผ่นดินจริง ๆ ไม่ทรยศ

(เล่ม 1,หน้า 195)

ถึงเตาของข้า ให้รู้ว่าราถักถึงจริง ๆ

(เล่ม 2,หน้า 2)

ข้าฯ ก็รู้อยู่เต็มอกเต็มใจพระสงครามลาวนั้นเขาก็ได้ราชการแผ่นดินโดยมาก

จริง ๆ

(เล่ม 2,หน้า 46)

และไปราชการทัพครั้งนี้ก็เห็นเป็นผู้มีอุตสาหเห็นแก่ราชการจริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 47)

การที่จริงไม่คังนั้นคอก ท่านประชวรจริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 58)

แนวเขานั้นก็ซ้อนซับซ้อนไว้เวกกันอยู่ จริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 76)

ข้าพเจ้าอยากให้ได้เป็นของเธอโดยสะดวกจริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 115)

จำดี กระหม่อมฉันไม่ได้ใช้ไปจริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 146)

เป็นแต่ว่าถึงพระยาราชานุพันธุ์ให้กราบเรียนฯพณฯท่านเจ้าพระยาวิวงศ์มหาโกษาธิบดีเท่านั้นจริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 215)

ตัวข้าก็ดี เมียข้าก็ดี ก็ไม่รู้ว่าอะไรเลยจริง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 220)

ข้าพเจ้าบอกไปจริง ๆ จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่รู้

(เล่ม 2, หน้า 228)

ท่านได้บอกแก่ข้าหลายวันมาแล้ว ข้าได้รู้ก่อนหน้านี้ จริง ๆ

(เล่ม 3, หน้า 36)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้คำซ้ำ “จริง ๆ” ซึ่งพระองค์จะยืนยันความคิดความเห็น เพื่อเน้นน้ำหนักสารให้น่าเชื่อถือ ตรงไปตรงมา

เมือง หมายถึง เสมอ บ่อย (พจนานุกรม, 2534:290) การซ้ำคำว่า “เมือง” แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ไม่ขาดตอน

จะให้ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมาฟังราชการข้างกองทัพแลแจ้งข่าวราชการข้างกรุงแก่เธอทราบเมือง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 3)

ให้เจ็บในอกมาก ให้หายใจเหนื่อยเนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 39)

เซอร์ริชาร์ด แมกเกสแตนนั้น เป็นผู้รู้จักชอบพอกับ ข้าฯ มีหนังสือไปมาหากัน

เนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 53)

ได้ฟังผู้หญิงเหล่านี้ซึ่งเป็นทวดเป็นย่าเป็นยายของผู้หญิงว่ามานอนเนื่อง ๆ ใน

เวลาปฐมวัย

(เล่ม 1, หน้า 107)

ไม่ได้ทอดพระเนตรเป็นอปราปรเจตนาเนื่อง ๆ เลย

(เล่ม 1, หน้า 165)

เหตุอะไร ๆ ที่เป็นอันขัดแก่ราชบัญญัติก็มักบันดาลให้ผู้ เนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 190)

ไม่ชอบแต่ขุนนางผู้ใหญ่ดอก ว่าอย่างนี้มาแต่ก่อนเนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 218)

เคียวนี้ก็รับประทานทานูญต่าง ๆ มีเทศนาแลบังตฤณอยู่นเนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 266)

ให้วังเวียนแลถมจับเนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 269)

พิมพ์เสนขวดโคที่ตั้งอยู่ที่นั่นที่เคียว ขยี้ลงในน้ำ ผ่าขาวซบเซดที่สูงก็เนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 270)

หญิงอรไทยเทพกัญญาป่วยเป็นวัณโรคเนื่อง ๆ

(เล่ม 1, หน้า 272)

ข้าพเจ้าได้ให้บุตรไปเยี่ยมอยู่ เนื่อง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 58)

พระองค์เจ้าบุตรีก็เป็นเนื่อง ๆ แต่ฉันไม่เห็นเอง

(เล่ม 2, หน้า 89)

ฉันได้ให้ท้าวสมศักดิ์ไปเยี่ยมประชวรเนื่อง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 145)

กระหม่อมฉันเคยคิดเขียนแขกที่สุบผืนคิงดอม ไม่ชอบใจเนื่อง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 165)

ความในหนังสือพิมพ์ต่อ ๆ มาต่าง ๆ ตามที่ได้ข่าวก็ได้มีเข้ามาที่กรุงเมือง ๆ
(เล่ม 2, หน้า 216)

เพราะไม่ได้เอาใจช่วย จึงไม่ได้พูดถึงเมือง ๆ
(เล่ม 2, หน้า 217)

ข้าพเจ้าเสียใจนักกว่าหนังสือข้าพเจ้าฝากไปถึงเมือง ๆ ตั้งแต่เดือนเก้าปลายเดือนมา
จนบัดนี้ที่เป็นหนังสือถึงทูตานุทูตทั้งหกนายก็มี ถึงแต่ราชทูตก็มี ถึงรายตัวต่าง ๆ ทุกคนก็มี ได้ส่ง
ไปเมือง ๆ ...ข้าพเจ้าอุตสาห์เขียนหนังสือฝากให้ข่าวถึงท่านเมือง ๆ
(เล่ม 3, หน้า 47-48)

ก่อให้เกิดด้วยความอย่างนี้เมือง ๆ

(เล่ม 3, หน้า 53)

พระพิเทศพามาซึ่งเขาได้บอกข่าวทูตเมือง ๆ

(เล่ม 3, หน้า 83)

ดูเป็นอันทรุดไปให้จับใจ เมือง ๆ

(เล่ม 3, หน้า 174)

เขียนหนังสือฝากมายังบุตรภรรยาญาติของตัวอยู่เมือง ๆ... หนังสือถึงครอบครัว
บุตรภรรยาติฝากมาได้เมือง ๆ

(เล่ม 3, หน้า 182-183)

การซ้ำคำว่า “เมือง” ซึ่งมีความหมายถึงความต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในบริบทที่ทำให้เห็นความสม่ำเสมอ ทั้งในการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อช่วยทำ
ให้ผู้รับสารได้เข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างดี โดยเฉพาะเรื่องราชการที่มักจะทรงใส่พระทัยและแสดง
ความต้องการที่จะทราบเรื่องอย่างสม่ำเสมอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากคำว่า จริง และ เมือง ที่มีการใช้มากแล้ว ยังปรากฏการซ้ำคำอื่น ๆ ซึ่งก็
ถ้วนแล้วแต่เป็นการเน้นย้ำความคิดความเห็น และสร้างความต่อเนื่องทั้งสิ้น เช่น

บ่อย หมายถึง เสมอ,เนือง ๆ (พจนานุกรม,2534:297)

ครั้นจะส่งขึ้นไปว่าให้เธอเขียนใบบอกให้คนถือลงมาแจ้งราชการบ่อย ๆ เธาก็จะ
ป่วยการคนในกองทัพ

(เล่ม 1,หน้า 3)

พระฤทธิเดชะตั้งงำหนายว่าซ้ายสี่เป็นหัวไม้ทำความบ่อย ๆ พระฤทธิเดชะได้ขับ
ไล่ซ้ายสี่เสีย

(เล่ม 1,หน้า 65)

ข้าพเจ้าก็เคยพูดอยู่บ่อย ๆ แต่ครั้งเธอยังอยู่ในกรุงเทพฯ นี้

(เล่ม 2,หน้า 74)

ถ้าเมืองไทยเมืองลาวเป็นเมืองสวรรค์ก็สวรรค์วิมานรุ่งรังนักไฟไหม้วิมานฉิบหาย
บ่อย ๆ

(เล่ม 2,หน้า 69)

หนังสือค้างต้องฝากเรือลำอื่น ไม่รู้ว่าก็สิบก็ ร้อยฉบับมาแล้วเป็นบ่อย ๆ อย่าเสียใจ
เลย

(เล่ม 2,หน้า 114)

ให้เกณฑ์ไปรักษาให้ดี ให้ค่อยตายน้อย ๆ เข้า หาไม่ต้องถ่มหน้าเพลิงเผาบ่อย ๆ

(เล่ม 2,หน้า 140)

กรมหลวงสรรพศิลป์ให้กินยาหอมวิปาชีบ่อย ๆ นัก

(เล่ม 2,หน้า 237)

เมืองเหล่านี้เคยได้ไต่ฮินบ่อย ๆ ก็ง่าได้

(เล่ม 3,หน้า 47)

มีข่าวโจทกันบ่อย ๆ ว่าเกือบจะกลอดบุตรอยู่แล้ว

(เล่ม 3,หน้า 109)

ตรง หมายถึง ชื่อตรง ไม่โก่ง เทียงตามกำหนด,เปิดเผยไม่มีลับลมคมใน,ไม่ปิดบังอำพราง,ไม่อ้อมค้อม ,ถูกต้อง (พจนานุกรม,2534:205)

การควรอย่างไรก็ให้แนะนำมาตรง ๆ อย่างเป็นชั้นเป็นเชิง

(เล่ม 1,หน้า 189)

ท่านผู้หลักผู้ใหญ่คำพูดหนุนนั้น ฐ้อยู่แก่ตา เห็นอยู่แก่ตาของคนเป็นอันมากตรง ๆ ไม่อ้างว่าอำนาจเทวดาแล้ว

(เล่ม 1,หน้า 189)

ข้าควรพูดกับเจ้าของตัวตรง ๆ ไม่ควรจะอ้อมค้อมไปหาคนห่าง ๆ

(เล่ม 3,หน้า 34)

ข้าพเจ้าได้ฉีกแต่ของพระขามนตรีสุริยวงษ์ที่เขียนมาตรง ๆ

(เล่ม 3,หน้า 80)

เซอร์โรเบิร์ต จอมเบิกกงศุลคนใหม่นี้คืออยู่ เป็นคนชื่อว่าอะไรตรง ๆ

(เล่ม 3,หน้า 94)

ผิด หมายถึง ไม่ตรงกับความจริง, ไม่ถูก, ต่างไป, แปรกไป (พจนานุกรม, 2534:356)

ห้ามไม่ให้ตื่นตกใจด้วยสำคัญไปผิด ๆ

(เล่ม 1,หน้า 37)

ผู้รู้เขารู้ว่าถึงคราวจะเจ็บหนักแล้วมักคิดผิด ๆ ไป ก็คิดผิดมาสองท่านแล้ว จะคิดตามท่านที่ผิดไปทำไม ที่คิดผิด ๆ ไปเห็นตัวจะไม่ได้คิดเอง

(เล่ม 1,หน้า 111)

แต่ธรรมชาติโรครที่เกิดในตัวคนก็มักขำวัตถุที่เป็นนิสัยแก่จิตใจให้คิดผิด ๆ คล้ายกันไปกับคนที่คิดผิด ๆ ไม่รู้ตัว

(เล่ม 1,หน้า 114)

แต่ใจผู้ไข้เมื่อโรคนันดาลให้คิดผิด ๆ ไปเสียแล้ว

(เล่ม 1,หน้า 116)

การที่ผิด ๆ มาแต่หตั้ง ได้ขอโทษเสีย ๆ ซ้ำ ๆ ก็ดีใจนัก

(เล่ม 1,หน้า 219)

เพราะราษฎรข้างนอกทุกวันนี้นักสำคัญไปผิด ๆ ...เพราะท่านว่าจริงก็เห็นจะว่าไปตามที่ได้ฟังคนถือผิด ๆ

(เล่ม 2, หน้า 52)

ตัวฉันเองเธอก็อว่เสียดจริตคิดผิด ๆ ไป...ให้น้ำใจคนคิดผิด ๆ ไป... เป็นที่กั้วจะถูกลามไปผิด ๆ จังไรมันจะลามมากินเจ้าของชื่อกระมัง

(เล่ม 2, หน้า 136)

ถึงเขียนมาใช้ตัวผิด ๆ ก็พออ่านประจบประแจงเอาได้คอกไม่เป็นไร

(เล่ม 3, หน้า 47)

กั้วมันจะคิดผิด ๆ ไปเหมือนใจพม่าครั้งแหกคุก

(เล่ม 3, หน้า 101)

2.2 การซ้ำคำหลายคำ

การซ้ำคำหลายคำ เป็นลักษณะของการนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาใช้ซ้ำกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป หรือการนำคำซ้อนมาแยกซ้ำกันเป็นคู่ ๆ ในพระราชหัตถเลขาการซ้ำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปนี้ เป็นการเน้นย้ำความให้ชัดเจนและมีน้ำหนักมากขึ้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นน้ำเสียงของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งในการเน้นย้ำความหมาย เสียดสีประชดประชัน และไม่พอใจ

2.2.1 การซ้ำคำเพื่อการเน้นย้ำ เป็นการใช้คำเพื่อการเน้นความให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มน้ำหนักของข้อความให้เด่นชัดขึ้นมา และแสดงให้เห็นน้ำเสียงของการเน้นย้ำนั้น

ถ้าเอาหนังสือฝากไปที่หลัง เขาจะได้ส่งถึงเจ้าคุณเร็ว ๆ ใด้ง่าย ๆ

(เล่ม 1, หน้า 25)

จะคิดกลับมาเสียเร็ว ๆ ไร ๆ ให้เป็นอันหลุดแล้วไปอย่างเจ้าพระยาฯ มนตรีนั้น

ไม่ควร

(เล่ม 2, หน้า 63)

รักษาเกียรติยศเจ้าแผ่นดินใหญ่แต่ที่ไปสั้น ๆ น้อย ๆ วันไม่มาลาวันก็เป็นหลายครั้ง

(เล่ม 1, หน้า 192)

ฟังดูมีแต่การโง่ ๆ บ้า ๆ ทั้งนั้น

(เล่ม 1, หน้า 9)

แต่ที่ปลายพระบาทสิ้นพระบาทจะเหมือนกับบรอยเขียนจริง ๆ จะไม่เป็นฝีมือเคอะ
โง่ ๆ เก้อ ๆ

ข้ากั้วคนพันนี้มันจะขยงคนบ้า ๆ โง่ ๆ ให้ฮึกหาญป็นรั้วป็นวัง

(เล่ม 3, หน้า 32)

จะทำไปกั้วผิด ๆ ขอบ ๆ ต้องร้งรอฟังราชการให้แน่นแก่ใจก่อน

(เล่ม 1, หน้า 73)

ถ้าแอมเปรอลจะว่าผิด ๆ ไปโกง ๆ ไป ข้าพเจ้าเข้าใจว่าความอายไม่ตกอยู่แก่ข้าพเจ้า

(เล่ม 1, หน้า 118)

จะว่าแผ่นดินทุกวันนี้ไม่เหมือนแผ่นดินก่อน ๆ เพราะเลอะ ๆ เกิน ๆ อยู่เหมือนกัน

เป็นธรรมดา

(เล่ม 2, หน้า 50)

ใครบอกมาหรือใครเล่าให้ฟังเกิน ๆ ผิด ๆ กว้านี้ อย่าเชื่อเลย

(เล่ม 2, หน้า 234)

ชื่อที่ต่าง ๆ ก็เขียนผิด ๆ ถูก ๆ ด้วยคำอังกฤษมาฟังเสียงเขาเขียนเป็นไทยฟัง

พัด ๆ ทอด ๆ เขียนมาเข้าใจยากไป

(เล่ม 2, หน้า 253)

แต่คนป่า ๆ เงิน ๆ นั้นดูทีเขาจะอึม ๆ อยู่ว่า ซึ่งว่าพูดได้เข้าไปนั่งกินโต๊ะกินน้ำชา
กับควีนวิตอเรียนั้นจะไม่จริง

(เล่ม 3, หน้า 103)

นาฬิกาที่เสียแก้ขึ้นได้ก็ไม่เดินไปได้นานหยุด ๆ พัก ๆ ไปแทบทุกวันเชื่อไม่ได้

(เล่ม 3, หน้า 164)

ก็เพื่อจะกันพระยาอัญญาให้ คับ ๆ แคบ ๆ อยู่บ้าง ไม่ให้เหลือหลวมไปเป็นเหตุให้
เสียเกียรติยศ

(เล่ม 1, หน้า 61)

แต่รู้จักอายุแก่พระญวนที่หมั่นสวดมาก ๆ นาน ๆ

(เล่ม 1, หน้า 90)

ข้าพเจ้าก็ขังรั้ง ๆ รอ ๆ ฟังกระแสท่านอยู่

(เล่ม 1, หน้า 293)

การงานทั้งปวงเรียบร้อยอยู่ พระองค์ปลูกไม้ได้ขึ้นมา ไม่มีใครท้าววาง ๆ รั้ง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 6)

ในหลวงก็รู้แต่ที่ ปราบกฎ ๆ อยู่ ที่ ประจักษ์ ๆ อยู่โดยวงศ์ญาติ

(เล่ม 3, หน้า 67)

ใครจะซื้อตรงหรือดอกแดกคืดตึก ๆ คั้น ๆ อย่างไรก็ได้รู้จักครั้งนี้

(เล่ม 2, หน้า 234)

ก็ที่เกี่ยวข้องกันข้างถูกข้างเมียดับ ๆ ลึก ๆ ก็ไม่อาจล่วงรู้

(เล่ม 3, หน้า 67)

ฝนระลานั้นไม่มีอากาศไม่เป็นเมฆก้อนเลย เป็นแต่ มัว ๆ คมูม ๆ เป็นหมอกเป็น

ควันไป

(เล่ม 2, หน้า 109)

อย่าทำหนีสินให้รุ่ง ๆ รั้ง ๆ ไปหลายแห่งหลายตำบลนัก

(เล่ม 2, หน้า 106)

อนึ่งบ้านเมืองก็ล้วนแต่จากคารุง ๆ รั้ง ๆ เป็นรั้งพินรั้งไฟ

(เล่ม 3, หน้า 48)

ผู้ครองแผ่นดินฝ่ายไทยจับเข้าไม้ถนัดหวูด ๆ หวิด ๆ มีอยู่ เพราะอยู่ไกลอยู่ห่าง

จากชานาง

(เล่ม 2, หน้า 114)

มันจึงตามมาลือต่อหน้าเมียใหม่ ๆ สาว ๆ เป็นเจ้าเป็นนาย

(เล่ม 2, หน้า 4)

โหน ๆ ก็ได้มีเครื่องโคมอยู่แล้ว ตัวหนังเก่าก็มีอยู่บ้าง แล้วแตกแตกไปเสียน้อย
ไปถ้ามีขึ้นประหลาด ๆ มาก ๆ ก็จะต้อง...เครื่องยางไม้หุงที่อังกฤษเรียกว่าเอมเบอร์ เช่นหางกลอง
ที่พม่าเรียกว่าเขน เช่นทำลูกประจำบ้าง พระพุทธรูปบ้างอย่างที่เหลืองกรุ่น ๆ ไม่ต้องตลอดเป็น
แก้วไปนั้นก็มืออยู่งาม ๆ ดี ๆ แต่อยากจะใคร่ได้ที่ใหญ่ ๆ

(เล่ม 2, หน้า 211)

จัดซื้อเครื่องแต่งเรือกำปั่นแล่นใบกำปั่นกลไฟมาบ้าง ตามอย่างของใหม่ ๆ ดี ๆ
ในเมืองข้างยุโรป

(เล่ม 3, หน้า 28)

จะประมาณน้ำใจของคนทีคิดไปผิด ๆ ถูก ๆ อยู่ต่าง ๆ นั้น ก็ยังไม่ประจักษ์เลย

(เล่ม 1, หน้า 31)

ยาซึ่งจะมีคุณเป็นยาหอลอเวกิติ ยาอินกิติ แต่ข้างปิด ๆ ไว้ทุก ๆ วัน ฤาธิ์ ๆ วันนั้น จะดีกว่าไม่ปิดเป็นแน่

(เล่ม 1, หน้า 112)

อย่างพียงหนังสือเล็ก ๆ น้อย ๆ ของคนโพร ๆ หูเบา ๆ เก่าผิด ๆ ถูก ๆ บอกออกไป
เลย

(เล่ม 3, หน้า 51)

เพื่อจะให้ไปดูเห็นการเห็นงานในการซึ่งเป็นต้น ๆ อ่อน ๆ เบา ๆ พอไทยจะทำได้

(เล่ม 3, หน้า 161)

2.2.2 การชำระช้อนเพื่อแสดงน้ำเสียง เป็นลักษณะการชำระช้อนเสียง ซึ่งแสดงออกให้เห็นน้ำเสียงและอารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชำช้อนที่นำมาชำนั้นจะเป็นชำระช้อนเสียง นำมาแยกออกจากกันแสดงน้ำเสียงและอารมณ์ความหงุดหงิด ไม่พอใจ ประชดประชันของผู้เขียนได้อย่างดี ได้แก่

ก็มาเป็นเหตุเพราะหนังสือฝากเล็กน้อยฉบับ ๆ ี่ ๆ กระฎู่กระจี้ ก็พาให้กระบวนราชการ
การเสียไป

(เล่ม 2, หน้า 228)

ข้าพเจ้าหาสุขชอบใจไม่ที่จะให้รับหนังสือมาแต่เจ้ากัแต่จีนฉบับ ๆ ี่ ๆ

(เล่ม 2, หน้า 254)

ไม่พอที่จะรู้ ๆ ี่ ๆ ให้เหน้อยเลย

(เล่ม 1, หน้า 93)

กลัวจะถูกขอมินนั้นขอมินนี้รู้ ๆ ี่ ๆ

(เล่ม 2, หน้า 82)

แต่จะฟังเอาแต่คำคนถลอก ๆ แกลก ๆ อย่างพระยาราชาวรานุถลเถราชฐราช้างนอก
ที่ไม่คุ้นเคยกับข้าพเจ้านั้นไม่ได้

(เล่ม 2, หน้า 52)

หรือเหตุอะไรอันหนึ่งเล็กน้อยด้อม ๆ แด่ม ๆ

(เล่ม 3, หน้า 49)

แต่ถึงกระนั้นก็ได้ช่วยสาบมากสองต่อตามต่อเกล้าโคง ๆ เคง ๆ ดังเล่ามาแล้ว

(เล่ม 3, หน้า 82)

แต่บ้านพระยาศรีพิพัฒน์ราชทูตก็มีความง่อง ๆ แง่ง ๆ อยู่

(เล่ม 3, หน้า 173)

แต่หนังสือ ๆ สี ๆ ด้บ ๆ ลอบ ๆ นั้น ข้าไม่รู้ด้วย

(เล่ม 3, หน้า 35)

จึงคาดคะเนว่าเห็นหนังสือ ๆ สี ๆ ด้บ ๆ นอกขนบราชการเป็นแต่ลอบส่งมา
แต่เจ้าจีนถูกคำที่กว้างขวาง

(เล่ม 3, หน้า 36)

จะเห็นว่าการชำคำหรือคำซ้อนมีผลทั้งในด้านเน้นย้ำความหมายในการเพิ่ม
น้ำหนัก และการใช้คำซ้ำซ้อนที่แสดงน้ำเสียงและความรู้สึกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว มีน้ำเสียงเสียดสีประชดประชัน ไม่พอใจ การชำคำซ้อนถือเป็นลีลาภาษาวรรณศิลป์
ประการหนึ่งในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงใช้มาก

2.8 การชำคำบางตัวในกลุ่มคำ

การชำคำบางตัวในกลุ่มคำเป็นลักษณะหนึ่งของลีลาภาษาของพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เป็นการนำกลุ่มคำต่าง ๆ มาเรียงร้อยต่อเนื่องกันไป การชำคำบาง
ตัวในกลุ่มคำจะมีคำเดียวกันซ้ำกันในข้อความ กลุ่มคำที่นำมากล่าวนี้มีความหมายสัมพันธ์
ต่อเนื่องกันเพื่อเป็นการเน้นย้ำความหมาย การชำคำบางตัวในกลุ่มคำยังช่วยสร้างจังหวะ
แสดงการเน้นการย้ำความคิดและน้ำเสียงต่อความหมายของสารที่ด้องการสื่อให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น
ปรากฏในพระราชหัตถเลขาได้แก่

เมื่อมีเหตุอะไรก็ตอบให้เด่น ให้หนัก ให้สติปัญญาแก่ข้าฯ มานานแล้ว... มีคนบาง
พวกชายบ้างหญิงบ้างซึ่งเป็นคนเล็กน้อยไม่เข้าใจขนบราชการ พุคซุบซิบกันสรรเสริญพระเดช
พระคุณ พระสติปัญญาที่บนมาก

(เล่ม 1, หน้า 53)

ข้าพเจ้าไม่มีทิวมานะ ฉือสูง ฉือต่ำ ฉือยศ ฉือศักดิ์อย่างท่านแต่ก่อน

(เล่ม 1, หน้า 97)

เมื่อเวลาสวรรคตพระราชพิธีดุสิตดุสิตการโสกันต์และการมณฑลพิเศษต่าง ๆ อย่าง
อื่นซึ่งสำคัญ ๆ มีใช้ตามมนต์วันพระตามธรรมเนียม และมีใช้การฉลองพระอิฐได้จะดี จะงาม
จะสมควร

(เล่ม 1, หน้า 90)

ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าได้เพียงว่าให้ฝรั่งเศสส่งตัวสนองโสกับคนสนิท ร่วมคิด ร่วมชม
ร่วมคิด ร่วมอ่านให้เข้ามากรุงเทพฯ

(เล่ม 2, หน้า 61)

การคืนคือจะเรียงถูกพิมพ์ ให้ถูก ให้เรียบร้อย ให้แล้วเร็วสำคัญกว่า

(เล่ม 3, หน้า 4)

และคำคนที่มาบอกเล่าหลายราย ก็เห็นคล้าย เห็นร่วม เห็นสมกับเรื่องทีบอกมาไม่
แปลกนัก

(เล่ม 3, หน้า 86)

ท่านทูตานุทูตควรจะพูดกับถอร์คตาเรนคอนให้เนื้อความต้องกัน จึงจะชอบ จะ
งาม จะสม

(เล่ม 3, หน้า 93)

การหล่อคิบุก แต่ตัวคิบุกอย่างไร จะเที่ยง จะง่าย จะเร็วเข้าไม่หนักแรง

(เล่ม 3, หน้า 161)

จะเข้าไปหานายต้องสอดสวมเครื่องแต่งตัวหมวกเสื่อรองเท้าเข้าให้ครบจึงจะ ไหว
พระ ไหวเจ้า ไหวนายได้

(เล่ม 1, หน้า 118)

ข้าพเจ้าขอกำชับมาแก่ท่านทูตานุทูตให้เอาใจใส่หาเครื่องมือเครื่องจักรสำหรับทำ
เงินเหรียญ ทั้งทำตราตามอย่างซึ่งได้ให้มาแก่นายสรรเพชรภักดีมานั้น แต่ให้รู้ การคืน การปลาย
การสำคัญและไม่สำคัญ ทิดให้รอบคอบ

(เล่ม 3, หน้า 5)

เป็นผู้มีฝีปากฝีมือจะชำระความโจร ความผู้ร้าย ความหัวไม้จับคนสุบผิดแต่อื่นนั้น
เกตุ่าคงแข็งแรง

(เล่ม 1, หน้า 59)

ผู้พูดนั้นจงเป็นสุข ๆ เกิดไม่ว่าไรคอก ไม่ชำระเอาตัว เอาโทษ เอาทัณฑ์อะไรคอก

(เล่ม 2, หน้า 43)

ชื่อช้ายพวกนี้ต่างคนที่เป็นคนสำคัญเช่นช้ายจรช้ายโมราเข้ามาเป็นชื่อฉายา
ชื่อเปลี่ยน ชื่อแปลงของคนเป็นผู้หญิงในวังประหลาดหูอยู่

(เล่ม 2, หน้า 97)

คนทั้งปวงก็ลงเห็นว่าภาระจะสำเร็จเด็ดขาดก็สุดแต่ท่านผู้หลักผู้ใหญ่ในแผ่นดินจะ
เห็นพร้อมกัน หาได้กำเริบออกหน้า ออกตา ออกมือ ออกเท้าไปกว่าปากพูดกัน

(เล่ม 2, หน้า 63)

ใครจะชื่อตรงหรือลอกแลกคิดถึก ๆ คั้น ๆ อย่างไม่รู้จักครั้งนี้ ให้เห็นใจชาว
ใจดำ ใจฉลาด ใจกล้าต่าง ๆ

(เล่ม 2, หน้า 234)

มีผิดอยู่แต่จะต้องเด่า ต้องทอ้ง ต้องบ่น ต้องซ้อมจะต้องเหนียว ต้องฮากสาบากไป

(เล่ม 1, หน้า 93)

ครั้นจะว่ากลัวกลืนลมก็จะเสียดพระเกียรติยศไปว่าไม่กล้า ไม่หาญ ไม่สมดีด สมเด่า

(เล่ม 2, หน้า 88)

ตัวฉันเองเขาก็ว่าเสียดวิตคิดผิด ๆ ไป เป็นแต่เที่ยวหาผู้ที่จะแก้ไขด้วยยาหอมให้
ชื่นใจ หรือเป็นอะไรขึ้นมาก็แก้แต่ตั้งนั้นไป ไม่เป็นอี ไม่เป็นอัน ไม่เป็นเรื่อง ไม่เป็นราวตง

(เล่ม 2, หน้า 136)

ท่านทั้งหลายที่รับใช้ก็ศิใจ ใช้ไปไม่มีสติก็ได้บ้างเถยว่ารูปร่างไม่ดี ไม่เป็นมงคล
เลข เอามาถือบังหน้า บังตา ครอบหัว ครอบหูอย่างไรไม่รู้ผู้นำราชาณาใจ

(เล่ม 1, หน้า 225)

ซึ่งท่านจะไว้ใจให้ข้าพเจ้าฟังเคนความคนอื่นอ่านแล้วอ่านเด่า ให้ดูหนังสือของคน
อื่นฉีกแล้วนั้น ไม่อู ไม่ฟัง ไม่อ่านเป็นแน่

(เล่ม 2, หน้า 236)

ผู้ที่มาทำสัญญาด้วยนั้นก็คงจะมีความคิดไปต่าง ๆ ขอแก้ ขอไซ ขอเพิ่มเติม
ขอแทรก ขอแรง ขอชัก ขอย้ายไปอย่างนั้นบ้างอย่างนี้บ้าง พระยาราชทูตผู้เดียวไปอยู่ห่างหู
ห่างตา ห่างปัญญาความคิด

(เล่ม 3, หน้า 89)

เทวดาคงไม่เข้าด้วย คงไม่มีความเจริญเถย เพราะมันอกักตัญญูแก่ในหลวงที่เป็นพ่อ
เป็นปู่ เป็นเจ้าบุญนายคุณ ในหลวงคงรู้ปิดไม่มีดี

(เล่ม 1, หน้า 184)

ถึงหน้าลมสาภาคสิ้นลมสาภาคสิ้นลมจะใหญ่ ผึ้งตะวันออกก็มีเกาะ มีแหลม
ที่แอบ ที่พักได้ไปทุกระยะไม่ต้องกลัวคลื่นลม

(เล่ม 1, หน้า 78)

การที่เขียวเขา เขียวฉ่ำ เขียวป่าก็เป็นทีที่ผลิตผลิตอย่างหนึ่ง...

ให้ข้าราชการทุกตำแหน่งได้เข้าใจในการที่จะใช้ช้าง ใช้ม้า ใช้รถ

(เล่ม 1, หน้า 174)

โดยที่คนไทยชื่อผู้หญิงไม่มีใครมีเหมือนชื่อว้าซัง ว้าซัง ว้าฉิก ว้าเอี้ยน
ว่าเพชร ว่าฮ้าว มีแต่ชื่อผู้ชาย

(เล่ม 2, หน้า 98)

ก็เมื่อยามใช้เอามาตักข้าวกววนแกงซึ่งจะจีนด้วย จีนชาม จีนตำรับ เป็นของดีของ
มงคลที่จะกลืนกินเข้าไป

(เล่ม 1, หน้า 226)

สตรีที่เกิดในบ้านเมืองนี้ถ้าไม่ได้เลือกก่อนแล้วใครจะไปแอ้ว ไปเกี้ยว ไปสู่ ไปขอ
เอาไม่ได้

(เล่ม 1, หน้า 180)

หม่อมเจ้าเล็กน้อยก็พลอยไป ไม่เกรงกลัวพระราชบัญญัติในหลวง คิดต่างไป
ต่างๆ หลายอย่าง หลายประการ หลายครั้ง หลายหน

(เล่ม 1, หน้า 188)

กงสุลออบาเรตรับเอาลูกเมียย้ายผู้ร้ายไว้ในบ้านแล้วมีหนังสือมาขอโทษ ว่าเป็น
คนถือศาสนาแอมเปเรอทำนุบำรุงทุกบ้าน ทุกเมือง ทุกหน ทุกแห่ง

(เล่ม 1, หน้า 217)

อีกอย่างหนึ่ง ในปากผู้หญิงทุกริ้ว ทุกวัง ทุกบ้าน ทุกช่องเมื่อจะถามอาการไข้กัน
ก็ถามแต่อาหารการกิน ว่าเสวย ว่ากินได้เท่าไร... ได้ฟังผู้หญิงเหล่านี้ซึ่งเป็นทวด เป็นย่า เป็นยาย
ของผู้หญิงว่านานอยู่เนื่อง ๆ ในเวลาปฐมวัย... แล้วบัดนี้ก็ยิ่งได้ยินผู้หญิงที่เป็นหลาน เป็นเหลนของ
พวกได้ยินมาก่อนนั้น ว่าอยู่ในกาลบัดนี้ยังยินทุกบ้าน ทุกเรือน ทุกรั้ว ทุกวัง ถ้าใช้ให้ผู้หญิงไปฟัง
อาการไข้ที่ไหนด โรคอะไร ยาระไร หมออะไรก็ไม่ถามมา

(เล่ม 1, หน้า 107-108)

ข้าพเจ้าก็ได้ฉบับไว้ได้อ่านให้ท่านทั้งปวงข้างหน้าข้างในฟังด้วยกันมากทั้งพระ
ทั้งคฤหัสถ์ ทั้งวัด ทั้งบ้าน

(เล่ม 3, หน้า 103)

การชำคำบางส่วนในกลุ่มคำต่อเนื่องกันที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้นั้น แสดงให้เห็นการเน้นย้ำความคิด สร้างความหมายที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันให้มีความหมาย กว้างขึ้น การย้ำคำพูดนี้แสดงออกถึงน้ำเสียงที่ไม่พอใจ การย้ำคำพูดบางคำนั้นก็เป็นการประชด ประชัณด้วย การชำคำจึงเป็นลีลาภาษาในการสื่อความคิด อารมณ์ความรู้สึกที่สำคัญที่พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในพระราชหัตถเลขา

จากการศึกษาการสร้างคำลักษณะต่าง ๆ ในพระราชหัตถเลขา 2 ลักษณะคือ การ สร้างคำโดยการซ้อนคำและการสร้างคำโดยการชำคำนั้น เป็นลีลาภาษาสำคัญซึ่งเป็นไปเพื่อการ สร้างความหมายที่กระชับชัดและเป็นการเน้นย้ำความในสารนั้นให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้เห็น ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของความหมายของสาร สื่อให้เห็นน้ำเสียงและความรู้สึกของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้อย่างแจ่มชัด นอกจากผลทางความหมายของสารแล้ว การสร้างคำโดยการซ้อนคำและการชำคำยังทำให้ภาษามีลักษณะงดงามทางวรรณศิลป์ด้วยจึงหวะ การสัมผัสทั้งสระและพยัญชนะทำให้ข้อความมีความโดดเด่น สดุดด้วย น่าอ่าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย